

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

19^e JAARGANG

WOENSDAG 22 AUGUSTUS 1934

No. 973

NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT.

Curatoren: Mr. G. Vissering, Voorzitter; Ir. A. Plate, Onder-Voorzitter; Mr. K. P. van der Mandele, Penningmeester; Mr. P. Hofstede de Groot; Jhr. Mr. L. H. van Lennep; L. H. Mansholt; Mr. R. Mees; E. D. van Walree; Ch. J. I. M. Welter; C. J. P. Zaalberg.

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN.

COMMISSIE VAN ADVIES.

Prof. Mr. D. van Blom; Jhr. Mr. L. H. van Lennep; Mr. K. P. van der Mandele; Prof. Dr. N. J. Polak; Mr. Dr. L. F. H. Regout; Dr. E. van Welderen Baron Rengers; Jan Schilthuis; Prof. Mr. F. de Vries. Gedelegeerd lid: Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart. Redacteur-Secretaris: Dr. H. M. H. A. van der Valk. Secretariaat: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam. Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cents. Economisch-Statistisch Kwartalbericht f 1.—. Leden en donateurs ontvangen het weekblad en het Kwartalbericht gratis en een reductie op de verdere publicaties.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

INHOUD.

	Blz
DE LEIDERS ONZER CENTRALE BANKEN OVER DE GRONDSLAGEN VAN HET GELDWEZEN door Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart.....	748
De Nederlandsche katoenindustrie in 1933 door Joan Gelderman.....	750
Clearing met Duitschland door C. A. Klaasse.....	753
Structuurveranderingen in het Belgische bankwezen door Dr. H. M. H. A. van der Valk.....	754
Verhoudingen in de Nederlandsche steenindustrie door W. T. Kroese.....	756
De Rijksmiddelen over Juli 1934.....	758
INGEZONDEN STUKKEN:	
Het Rijk en de wegen naar zee der Nederlandsche havens door Mr. W. G. Vegting met Naschrift door C. Vermey.....	759
Verbetering van den Waterweg van Dordrecht naar zee door S. Hoogstra met Naschrift door C. Vermey 760	
BOEKAANKONDIGINGEN:	
Mr. C. van Vollenhoven: Staatsrecht Overzee, bespr. door Prof. G. Gonggrijp.....	762
MAANDCIJFERS:	
Overzicht van den stand der Rijksmiddelen.....	763
STATISTIEKEN.....	763—766
Geldkoersen. — Wisselkoersen. — Bankstaten.	

21 AUGUSTUS 1934.

Op de geldmarkt viel deze week niets voor, dat het vermelden waard is. De middelen bleven onveranderd ruim en het ziet er naar uit, dat de noteering voor privaat-disconto in de eerstvolgende dagen nog wel iets verder terug zal loopen. De slotnoteering van gisteren voor prima Hollandsche bankaccepten was $\frac{1}{2}$ pCt. Call, voor zoover te plaatsens, $\frac{1}{4}$ pCt. Prolongatie 1 pCt.

Morgen stelt de Minister van Financiën de gelegenheid open om in te schrijven op schatkistpapier voor een totaal bedrag van hoogstens 85 millioen Gulden; er worden uitgegeven drie- en zes-maands promessen, éénjaars biljetten rentende $2\frac{1}{2}$ pCt., driejaars à 3 pCt. en vijfjaars à $3\frac{1}{2}$ pCt.

* * *

Reeds spoediger dan gedacht werd, is de Dollarkoers weder opgelopen. Toen men er van doordrongen werd, dat Amerika werkelijk bereid zou zijn goud af te geven — niettegenstaande het betrekkelijk moeilijk is te voldoen aan de eischen, die de Federal Reserve Bank stelt aan wie goud bij haar aanvraagt — is de koers snel weder gestegen en van $1.45\frac{1}{4}$ op $1.46\frac{1}{4}$ gekomen; het slot was een fractie lager $1.46\frac{1}{8}$. Ponden veranderden hier maar weinig $7.42-7.42\frac{1}{2}$. De f/\$ noteering verliep als volgt $5.11-5.08-5.09\frac{1}{2}$. De afgekondigde voorloopige clearing met Duitschland had op den Markenkoers geen invloed. Wel wordt het steeds moeilijker vrije Marken te krijgen, terwijl er voor buitenlandsche rekening geregeld vraag blijft bestaan. De koers is dan ook van 57.65 op 58.20 gekomen. Effecten en Kreditspermarken zijn op ongeveer hetzelfde niveau aangeland. Van Registermarken bestond er veel aanbod, vooral nu tegen 1 October de gebruiksmogelijkheid weder opnieuw wordt ingekrompen. Velen, die gearzeld hadden met terugvragen resp. verkoopen, zijn tot realisatie van hun bezit overgegaan. Fransche Francs schommelden rond de 9.73 . De f/Frs. koers wordt op ca. 76.30 gehouden. Toen de Dollarkoers daarvoor aanleiding gaf, is van Amerikaanse zijde te Parijs geïnterveniëerd, door iets boven het goudpunt Dollars aan te koopen. Belga's konden van 34.62 tot 34.70 verbeteren. Kabel Indië is weder op $100\frac{1}{2}$ te koop. Argentijnsche Pesos konden zich niet handhaven op het verhoogde peil van de laatste weken; zij liepen op 40 terug.

Op de termijnmarkt is het disagio voor Ponden en Dollars kleiner geworden; voor Ponden bedroeg het tenslotte $\frac{1}{8}$ en $\frac{1}{4}$ c., voor Dollars $\frac{1}{16}$ en $\frac{3}{16}$ c. Termijn Marken noteeren nog steeds 70 resp. 180 p. onder kassa; het afsluiten is echter nog steeds moeilijk.

Op de goudmarkt was er — in navolging van Londen — vraag naar baren; men noteerde f $1650.25-1651.25$. Eagles $2.48\frac{1}{2}$, Sovereigns 12.11 .

DE LEIDERS ONZER CENTRALE BANKEN OVER DE GRONDSLAGEN VAN HET GELDWEZEN.

(Naar aanleiding van het jaarverslag van De Nederlandsche Bank.)

De in Juni en Juli jl. verschenen jaarverslagen van De Nederlandsche Bank en de Javasche Bank behelzen enkele beschouwingen over de grondslagen van het geldwezen, welke de aandacht verdienen. De Presidenten van de beide genoemde instellingen hebben, gelijk men weet, met nadruk gepleit voor het behoud van de huidige goudbasis van ons geldstelsel. Zij bedienen zich echter van verschillende argumenten en het loont de moeite om na te gaan, welke betekenissen daaraan moet worden toegekend.

Bij de lezing der verslagen wordt men getroffen door een zekere tegenstelling in beider betoogtrant. De President van De Nederlandsche Bank geeft eene uiteenzetting, die arm is aan argumenten; hij *getuigt* ten gunste van het goud, maar voor eene voor de hand liggende kritische analyse van de stellingen dergenen, die de huidige goudbasis van den Gulden fnuikend voor onze volkswelvaart achten, gevoelt hij blijkbaar niet; ook van een vergelijkend onderzoek van den feitelijken gang van zaken in de goudlanden eenerzijds, de niet-goudlanden anderzijds, is in het verslag niets te vinden.

Anders de President van de Javasche Bank. Deze gaat den voorstanders van wijziging onzer geldpolitiek op hun eigen terrein te lijf. Wij achten zijn betoog verre van sterk en hopen zulks nader aan te toonen. Doch de door hem gevolgde methode van behandeling van de onderhavige vraagstukken is zeker belangrijk vruchtbaarder dan de metallistische dogmatiek, welke de President van De Nederlandsche Bank den lezers van zijn jaarverslag heeft voorgezet.

Wij zullen eerst uit het jaarverslag der N. B. het een en ander aanhalen en bespreken om vervolgens in een volgende beschouwing over te gaan tot eene kritische behandeling van het verslag der J. B.

* * *

Sprekende over den algemeenen economischen toestand na het mislukken der Londensche Conferentie merkt de President der N. B. op, dat er bij alle misère toch ook enkele lichtpunten zijn. In dit verband wijst de President op de mogelijkheid, dat in 1933 het dieptepunt van het wereldverkeer is bereikt en dat wellicht thans, mede door het aanknoopen van nieuwe internationale handelsbetrekkingen eenig herstel zou kunnen intreden. Daarop gaat het verslag als volgt verder:

„Als eene onmisbare voorwaarde voor de zoeven bedoelde uitbreiding van het wereldverkeer staat voorop het voorkomen van een verdere ontwrichting van de wisselkoersen. In dit opzicht kan als lichtpunt gewezen worden op de handhaving in een aantal landen van den gouden standaard. Toen in Londen ter Wereldconferentie bleek, dat het niet mogelijk zou zijn tot een meer algemeene stabiliteit op monetair gebied terug te keeren, hebben de regeringen en de centrale banken van België, Frankrijk, Italië, Nederland, Polen en Zwitserland zich aaneengesloten tot het z.g. „goudblok”, met het doel elkander zooveel mogelijk te ondersteunen bij het handhaven van de goudwaarde hunner valuta's. In het bijzonder beoogden zij speculaties tegen de positie van hun ruilmiddel tegen te gaan. De vaste wil, welke uit deze aaneensluiting bleek en de daarop gegronde samenwerking hebben niet nagelaten uitnemende resultaten af te werpen. Het vertrouwen werd versterkt. Twijfel omtrent den afkeer in de betrokken landen van monetair experimenten kan niet langer gekoesterd worden.

„Het moet voor een ieder, die bereid en in staat is zich een objectief oordeel te vormen, vast staan, dat de vorming en instandhouding van deze kern van gouden standaard-landen eene bij uitstek groote betekenis heeft zoowel voor het wereldbelang als voor de individuele belangen van de landen binnen en buiten de hier bedoelde groep. Hare verdere instandhouding vormt, naar mijne overtuiging, onder de huidige omstandigheden de belangrijkste voorwaarde voor eene geleidelijke verbetering. Bij

gebreke daarvan moet verwacht worden een nieuwe en hoogst ernstige verstoring van het vertrouwen. De monetair chaos zou algemeen worden en een verdere benedenwaartsche beweging van valuta's zou inzetten. Het aantal en de omvang der rechtstreeksche handelsbelemmeringen zouden onvermijdelijk nog meer toenemen. De internationale goederenmarkten zouden een nieuwen druk ondervinden.”

Ondanks het hooghartig verwijt tot andersdenkenden, dat zij of niet in staat of niet bereid zijn zich een objectief oordeel te vormen, wagen wij het bij bovenstaande uiteenzetting een reeks van vraagtekens te plaatsen.

Als argument ten gunste van het behoud van het goudblok wordt in de eerste plaats genoemd de versterking van het „vertrouwen”. Dit nu is niet anders dan een holle phrase, bestemd om het groote publiek te imponeeren, doch zonder wezenlijken inhoud. Immers, als door het bestaan van het goudblok het vertrouwen zou zijn versterkt, zoo zou zich dat dan toch wel in de allereerste plaats in de daartoe behoorende landen geuit hebben in eenig herstel van het zakenleven en in eene verbetering van de conjunctuur, welke in niet-goudlanden niet of althans in geringere mate zou zijn waargenomen. Van een dergelijken gang van zaken valt echter niets te bespeuren. Onder vigueur van den gouden standaard toont de conjunctuur in de goudlanden nog steeds een somber aspect. Eene vergelijking van deze landen met de niet-goudlanden, zooals men deze aantreft in de bekende artikelenreeksen van Dr. Stridiron en waaromtrent ook gegevens te vinden zijn in het laatste Kwartaalbericht van het Nederlandsch Economisch Instituut, valt vrijwel over de geheele linie ten nadeele der goudlanden uit.

Juist op het gebied, waarop het „vertrouwen” een groote rol speelt, t.w. op de kapitaalmarkt, maken de niet-goudlanden, tegen alle aanvankelijk geuite sombere verwachtingen in, een opvallend goed figuur.¹⁾

In het licht van deze feiten vragen wij ons dan ook met verbazing af, waarin de „uitnemende resultaten” bestaan, waartoe volgens den President der N. B. het goudblok zou hebben geleid.

De President heeft het voorts over den monetair chaos, welke als gevolg van het loslaten van de huidige goudbasis in de landen van het goudblok zou ontstaan. Ziedaar weder een argument, dat uitnemend geschikt is „voor de galerij”, doch dat in een zakelijk betoog, zooals men dat van den President der N. B. mag verwachten, ten zeerste misstaat.

Geen verbetering van eenige betekenis is in het economisch leven op korten termijn bereikbaar, zonder dat daarmee eenige schokken gepaard gaan. Dit geldt van het verlaten van een tevoren bestaande goudbasis evenzeer als van iedere andere omvangrijke verandering in het economisch leven. Doch kan men in oprechtheid volhouden, dat b.v. de sterlinglanden, hetzij binnen hun eigen landsgrenzen, hetzij in hun verhouding tot andere landen een „chaos” deden ontstaan? Kan hetzelfde gezegd worden van Tsjecho-Slowakije, dat in eens met $\frac{1}{6}$ devalueerde? Neen, en nog eens neen! Het is een redeneering uit de oude doos, toepasselijk op Duitschland in 1923, maar volkomen misleidend ten aanzien van den huidige toestand.

Dat het verlaten van de huidige goudbasis in de landen van het goudblok aanleiding zou geven tot vermeerdering van handelsbelemmeringen, is mogelijk, doch geenszins noodzakelijk. Belemmeringen zullen niet worden in den weg gelegd aan den invoer van grondstoffen, waarvoor b.v. Nederlandsch-Indië een belangrijk producent is (rubber, tin). Het verlaten van de bestaande goudbasis leidt hier veeleer tot een spoedig herstel van de door de algemeene deflatie verstoorte rentabiliteitsverhoudingen. Bij half- en eindfabrikaten is de situatie een andere.

¹⁾ Wij verwijzen ook in dit verband naar bovenaangehaald Kwartaalbericht, blz. 559/560.

Hier zal echter de reeds thans zeer omvangrijke protectie alleen dan scherper vormen aannemen, wanneer het devalueerende land *meer goederen tot lagere prijs* gaat exporteeren, dan tevoren het geval was. Bepaalt het zich tot den uitvoer van het quantum, dat het reeds vóór het verlaten der vroegere goudbasis exporteerde, zoo wordt de rentabiliteit der uitvoerbedrijven vergroot, zonder dat aan het buitenland aanleiding wordt gegeven tot het treffen van tegenmaatregelen.

Bovendien vragen wij ons af, of er binnen het kader van het goudblok zooveel minder handelsbelemmeringen bestaan dan daarbuiten. Als het standpunt van den Bankpresident juist was, zou het goudblok een soort van oase vormen in den handelspolitieken woestijn. Zulks is helaas niet het geval.

Tenslotte wordt in het verslag nog gewezen op het gevaar, dat het verlaten van den gouden standaard door het goudblok een nieuwen druk op de wereldmarktprijzen zou uitoefenen. Wanneer echter het laatste bolwerk van deflationisme zou vallen en zich in de huidige goudlanden dientengevolge een analoge verlevendiging van zaken zou manifesteren, als men reeds in vele niet-goudlanden heeft kunnen waarnemen, zoo is het veeleer waarschijnlijk, dat eene algemeene vraagvermeerdering naar de wereldmarktartikelen zal intreden, dan eene afnemering der vraag.

Om al deze redenen komen ons de aan den internationalen toestand gewijde beschouwingen in het verslag der N. B. zeer weinig geslaagd voor. Maar het ergste is toch wel, dat is nagelaten in dit verslag eene vergelijking te trekken tusschen goudlanden en niet-goudlanden op grond van de beschikbare conjunctuurgegevens. Zulk een feitelijk onderzoek zou het standpunt van den Bankpresident niet hebben versterkt. Waarom het werd nagelaten door een autoriteit, die prat gaat op de „objectiviteit” van zijn oordeel, is niet recht duidelijk.

Met betrekking tot Nederland behelst het verslag een betoog van ongeveer gelijke strekking als de beschouwingen over het goudblok. Na te hebben opgemerkt, dat het aanpassingsproces hier te lande wel voortgang vindt, doch nog niet is voltooid, en na lof te hebben toegevaardigd aan de Regeering wegens hare uiteenzettingen inzake het 60 millioenplan en haar besef van de noodzaak van druk op ons kostenpeil, vervolgt de President:

„Bij de hierboven bedoelde uiteenzetting der regeering van haar verder te voeren beleid heeft zij opnieuw in de meest positieve termen uiting gegeven aan haren afkeer van monetaire experimenten. Zulks kan sedert de ontwikkeling op en na de Londensche Wereldconferentie geen verwondering wekken. Deze houding der regeering, welke geheel in overeenstemming is met de opvattingen van de Staten-Generaal en van de overgrootte meerderheid van het Nederlandsche volk, vormt een onverbreekbaar geheel met de politiek, die zij zich gesteld heeft. Het is dan ook niet duidelijk, welke praktische resultaten voor oogen staan aan hen, die voor Nederland het loslaten van den gouden standaard en eene devaluatie van den Gulden bepleiten. Zouden zij, om slechts een voorbeeld te noemen, in redelijkheid kunnen verwachten, dat deze regeering, die, op de basis van het huidige monetaire systeem, belangrijke conversie-operaties heeft doorgevoerd, en de medewerking van het publiek heeft verkregen voor eene renteverlaging en voor het opgeven, ten aanzien van een groot deel der ludische schuld, van de goudclausule, daarna bereid zou gevonden worden om dien grondslag te ondermijnen en het vertrouwen in haar beleid te vernietigen door vrijwillig den gouden standaard te verlaten? Deze vraag stellen is haar tevens beantwoorden.

„Doch ook los van overwegingen van politieken, sociaal en moreelen aard, staat voor mij vast, dat het welbegrepen belang van het Nederlandsche bedrijfsleven het vasthouden aan de tot dusverre gevolgde gedragslijn eischt. Dit belang kan nimmer gediend worden door een stap, welke zou leiden tot een algeheelen chaos op monetair gebied met alle gevolgen van dien in den vorm van eene verscherping der valuta-concurrentie, eene toeneming van onzekerheid, eene verzwakking van het vertrouwen, eene ver-

dere ontwrichting van het wereldverkeer, een nieuwen, sterken druk op de wereldmarkt, kapitaalvlucht en opopping van goud. Voor een werkelijk en duurzaam herstel van het Nederlandsche bedrijfsleven is de eerste eisch het opheffen van de onevenwichtigheden, de verstarringsverschijnselen, welke onze economische structuur vertoont, en dit doel kan door monetaire maatregelen nimmer bereikt worden. Integendeel, het aanpassingsproces, hetwelk in gang is, zou als gevolg van dergelijke maatregelen tot stilstand gebracht, ja zelfs ten deele ongedaan gemaakt worden, terwijl voor nieuwe onevenwichtigheden de grondslag zou worden gelegd.”

Het eerste deel van dit betoog mist principiële beteekenis. Het is de taak eener Regeering zooveel doenlijk de materiële en geestelijke welvaart van haar land te bevorderen. Meent zij aanvankelijk, dat dit op grondslag van een zekere goudbasis het beste kan geschieden en komt zij later tot een ander inzicht, zoo belet niets haar om van deze verandering van inzicht den volke kond te doen en vervolgens af te wachten, of zij op den nieuwen grondslag een votum van vertrouwen krijgt dan wel zich moet reconstitueeren of aftreden. Ook de huidige Regeering zou tot een dergelijke frontverandering kunnen komen, al achten wij zulks met den Bankpresident na alle vroegere uitlatingen momenteel weinig waarschijnlijk.

Dat de Regeering door het verlaten van de huidige goudbasis van den Gulden het fundament van haar eigen politiek zou ondermijnen, is overigens weinig aannemelijk. Wij verwijzen hier al weder naar de ontwikkeling van de kapitaalmarkten der niet-goudlanden, waar een dergelijke ondermijning niet heeft plaats gevonden. Het is niet in te zien, waarom zich in Nederland een andere gang van zaken zou voltrekken dan in zoovele andere landen, die ons reeds op den weg eener rationeele geldpolitiek zijn voorgaan.

De in de tweede alinea aangevoerde argumenten tegen het verlaten van de huidige goudbasis werden ten deele reeds in het voorgaande behandeld. Eén der stellingen van den Bankpresident verdient intusschen nadere beschouwing. Deze beweert, dat monetaire maatregelen het opheffen van onevenwichtigheden en verstarringsverschijnselen hier te lande eer zouden tegengaan dan bevorderen. Dit schijnt ons een verbazingwekkende onjuistheid, die al weder berusten moet op 's Presidenten negatie van de ervaringen der niet-goudlanden. In alle bedrijven, die hun afzet moeten vinden op buitenlandsche markten, neemt de discrepantie tusschen opbrengst en kosten af door het verlaten van den gouden standaard. Wat dit in een land als het onze wil zeggen, is duidelijk, inzonderheid wanneer men rekening houdt met Indië. Mede via de uitvoerbedrijven neemt de geldstroom in de nationale volksgemeenschap toe; daardoor verkleint de discrepantie tusschen het geldinkomen der bevolking en het deel, dat daarvan door den fiscus wordt genomen en dat thans ten onzent in ondragelijke mate drukt op de belastingschuldigen.

Vermoedelijk is de Bankpresident bevreesd, dat de loondaling, noodzakelijk in verband met den omvang der werkloosheid, zal worden tot staan gebracht, als de huidige goudbasis wordt verlaten. Dit is echter niet noodig en de ervaring in Engeland bewijst al weder, dat loondaling en verlaten van de geldende goudbasis volstrekt niet onverenigbaar zijn. In dat land toch, dat *omnium consensu* aan hevige loonsverstarring heeft geleden, is de index van de gemiddelde weekloonen sinds het verlaten van den gouden standaard niet gestegen, doch gedaald; deze index (1924 = 100) beliep in 1931 97, in 1932 95,3, in 1933 94, op welk niveau hij thans nog staat. Is het economisch inzicht van ons volk zooveel geringer dan dat van het Engelsche om een dergelijken gang van zaken ook hier te lande mogelijk te maken?

Vraagt men nu naar de redenen, welke er den President der N. B. toe hebben gebracht om in kort bestek met negatie van tal van beschikbare ervaringen

gen, zooveel onbewezen en voor een groot deel onhoudbare stellingen te poneeren, zoo moet men, naar het ons voorkomt, wel tot deze conclusie komen, dat zijn rotsvast geloof in de deugdelijkheid van het goud als basis van het ruilmiddel hem ontoegankelijk heeft gemaakt voor elk ander inzicht. Met genoegen constateert de President der N. B., dat in het afgelopen jaar de verplichtingen der bank gelijk op- en neergingen met den goudvoorraad. Wanneer men nu bedenkt, dat deze laatste voor ons land veel en veel te groot is en dat voorts iedere, op solide credietverleening berustende verruiming der geldcirculatie hier te lande met vreugde begroot had moeten worden als *antidotum* tegen de deflatie, zoo zal men de blijdschap van den Bankpresident over zijne metallistische successen kwalijk kunnen deelen. Voor hem is er slechts één doel voor een centrale bank, niet slechts nu, doch ook in normale tijden, en dat is: handhaving van de goudwaarde van den Gulden. Uitdrukkelijk schrijft de President in zijn jaarverslag:

„Deze taak (de goudwaarde van den Gulden te handhaven) behoort niet slechts in de huidige tijden van onrust en onzekerheid, maar ook in normale omstandigheden voorop te staan. Zij moet de bedrijfsvoering blijven beheerschen.”

Zoo kan slechts iemand spreken, die in het goud als zoodanig een juiste maatstaf ziet voor den omvang der geldcirculatie. Dat nu is het goud niet. Niet slechts vertoont het gele metaal productieschommelingen, doch ook — en dat is veel belangrijker — mist het de correctieve krachten tegen inflatorische expansie van den omvang van het credietgeld en tegen stijgende omloopssnelheid eenerzijds, tegen deflatorische credietcontractie en opotting van geld anderzijds. Wie ondanks deze gebreken handhaving van den gouden standaard *onder alle omstandigheden* het summum van monetair beleid acht, bezondigt zich aan dogmatiek. Deze moge zich een tijdlang doen gelden en den economischen vooruitgang der maatschappij tegenhouden, vroeg of laat zal zij, als alle dogmatiek, tot eene reactie voeren, die haar ten onder zal brengen.

G. M. V. S.

DE NEDERLANDSCHE KATOENINDUSTRIE IN 1933.

Het schrijven van een overzicht over den toestand in de Nederlandsche katoenindustrie, is in de laatste jaren geen opwekkende bezigheid geweest. De cijfers wijzen op een steeds verdere inschroepeling van deze vroeger zoo bloeiende industrie en het is nog lang niet zeker, of het laagtepunt reeds is bereikt.

In het vorige overzicht ¹⁾ over de jaren 1931/32 is door schrijver dezes in enkele korte regels het verloop dezer industrie sedert 1900 geschetst. Er is toen gezezen op de geweldige inzinking in de jaren 1930 tot en met 1932, gedeeltelijk een gevolg van de groote prijsdaling van alle grondstoffen, doch verder vooral te wijten aan de vele handelsbelemmeringen en de scherpe Japansche concurrentie op bijna alle overzeesche markten. Deze beide laatste oorzaken hebben zich ook in 1933 onverzwakt gehandhaafd, doch men zou uit de cijfers eenigszins kunnen afleiden, dat de achteruitgang kleiner is geweest en dat er eenige aanleiding is om langzamerhand meer stabiliteit, zij het dan op een veel lager niveau, te mogen verwachten. Het jaar 1932 heeft voor de groote exportbedrijven nog groote verliezen gebracht, voor zoover men deze ten minste heeft gerealiseerd, doch in 1933 heeft de aanpassing verderen voortgang gemaakt. De prijzen van ruwe katoen zijn niet verder gedaald, de loonen en ook de andere productiekosten, zijn in de meeste gevallen sterk verlaagd en men heeft op allerlei gebied maatregelen genomen om de verliezen zooveel mogelijk te beperken. Ook met de fabricatie van nieuwe artikelen, zowél van katoen alleen als ook van kunstzijde en wol, of mengsels van deze grond-

stoffen, is men heel wat verder gekomen. Op het gebied van proeven heeft de katoenindustrie zeker niet stil gezeten en al zijn al deze proeven niet met het gewenschte resultaat bekroond, zoo kan men toch wel waarnemen, dat het aantal hier te lande gefabriceerde artikelen in de laatste jaren belangrijk is vermeerderd en daardoor de industrie ook weer veelzijdiger en minder kwetsbaar is geworden.

De invoer van *ruwe katoen* in Nederland bedroeg in:

	1933	kg bto.	ter waarde van
Noord-Amerikaansche	28.269.955		f 11.688.542
Engelsch-Indische	6.874.664		„ 2.273.360
Egyptische	144.964		„ 73.739
Ned. Oost-Indische	28.271		„ 9.925
Diverse soorten	2.825.565		„ 1.162.603
	1933.....	38.143.419	f 15.208.169
Totaal 1932.....		34.250.000	„ 14.111.000
„ 1931.....		48.252.000	„ 26.489.000

De invoer van Amerikaansche katoen heeft in 1932 — 28.418.000 kg bedragen en hieruit blijkt dus wel, dat de invoer van andere soorten in het afgelopen jaar belangrijk is toegenomen. Deze bedroeg nl. in 1933 — 9.873.464 kg tegen 5.832.000 kg in 1932. Dit verschijnsel doet zich niet alleen in Nederland voor, doch over de geheele wereld en het verbruik van z.g. „outside growths” neemt belangrijk toe. In de vijf jaren 1928/33 bedroeg het wereldverbruik van Noord-Amerikaansche katoen 73.3 miljoen balen, en voor alle andere soorten samen slechts 60.3 miljoen balen, terwijl in het seizoen 1933/34 aan Amerikaansche katoen 13.05 miljoen balen en van andere soorten 13.56 miljoen balen werden gebruikt. Men verwacht, dat in het a.s. seizoen deze verhouding nog verder zal omslaan en zulks is zeker niet te verwonderen, daar de prijzen van Amerikaansche katoen in verhouding tot de andere katoensoorten vrij hoog zijn. De pogingen, die men bovendien in Noord-Amerika aanwendt om de prijzen verder op te zetten en de opbrengst te verminderen hebben natuurlijk ook invloed op de spinners, die als groote verbruikers trachten zich zooveel mogelijk elders te dekken.

In verschillende andere landen is ook de productie in de laatste jaren door betere zaadselectie, bemesting en verzorging, wat de kwaliteit betreft, zeer vooruit gegaan en het is niet onmogelijk, dat in de komende jaren wel eens zou kunnen blijken, dat de Amerikanen hun positie als wereldverzorgers van ruwe katoen eenigszins hebben overschat.

De invoer van katoenafval en linters bedroeg in 1933:

	kg bruto	Ter waarde van
Katoenafval		
Duitschland	5.668.565	f 800.574
Groot-Brittannië	769.942	„ 106.694
China, enz.	594.573	„ 111.724
Frankrijk	134.281	„ 44.786
Japan	192.920	„ 42.797
V. S. Amerika	136.084	„ 26.604
Diversen	198.877	„ 34.464
Totaal 1933	7.695.242	f 1.167.643
„ 1932	6.281.820	„ 913.552
„ 1931	9.815.906	„ 2.018.498
Linters	kg bruto	Ter waarde van
België en Luxemburg	147.736	f 32.683
Peru	98.600	„ 21.950
V. S. van Noord-Amerika	88.647	„ 15.969
Duitschland	18.188	„ 4.468
Totaal 1933	354.123	f 75.178
„ 1932	301.872	„ 72.795
„ 1931	663.167	„ 197.794

Van de ingevoerde hoeveelheden werd uitgevoerd:

	1933	kg bruto	Ter waarde van
Ruwe katoen		432.146	f 170.588
Katoenafval		6.532.287	„ 1.295.878
Linters		55	„ 15

van welke afval resp.

2.810.247 kg naar Duitschland	
1.959.419 „ „ V. S. v. N.-Amerika	
803.230 „ „ België en Luxemburg, en	
567.647 „ „ Frankrijk werd gezonden.	

¹⁾ Zie E.-S.B. van 1933, pag. 586/92.

De handel in afvallen heeft zich kwantitatief vrij goed op de hoogte van de laatste jaren weten te handhaven, doch het totaal-bedrag is zeer belangrijk verminderd in verband met de lage marktprijzen. Een nieuwe factor is de vrij belangrijke uitvoer van katoenafval naar de Vereenigde Staten, welke uitvoermogelijkheid verband houdt met de invoerbelemmeringen, die daar te lande voor niet-Amerikaansche ruwe-katoen gelden.

De invoer van katoenen garens heeft in 1933 bedragen:

1933	kg bruto	Ter waarde van
Ruwe ongetwijnde garens	3.861.360	f 6.083.207
Gebleeke of geveerde ongetw. garens	722.355	627.959
Getwijnde garens 2 dr.	2.482.873	2.436.838
„ „ meerdr.	1.004.209	1.528.664
Totaal 1933	13.070.797	f 10.676.668
„ 1932	17.447.000	12.414.000
„ 1931	19.466.000	17.445.000

waarvan uit:

Engeland	8.387.510 kg tegen	10.723.000 kg in 1932
België	2.655.796 „ „	2.881.000 „ „
Duitschland	1.562.663 „ „	3.239.000 „ „

De uitvoer van katoenen garens heeft in 1933 bedragen:

	kg	Ter waarde van
Ruwe ongetwijnde garens	1.195.735	f 724.689
Gebleeke of geveerde garens	490.309	380.258
Getwijnde garens, 2-draads	184.663	229.105
„ „ meerdraads	78.612	73.500
Totaal 1933	1.949.379	f 1.407.552
„ 1932	905.000	757.000
„ 1931	1.727.000	1.573.000

Van deze uitgevoerde ongetwijnde garens waren bestemd voor:

Argentinië	409.670 kg tegen	131.000 kg in 1932
Duitschland	267.481 „ „	109.000 „ „
Nederl.-Indië	191.089 „ „	81.000 „ „
Engeland	146.537 „ „	73.000 „ „

Verder bedroeg de uitvoer van naaigarens in 1933:

	651.815 kg ter waarde van	f 1.263.753
tegen in 1932	615.000 „ „	1.338.000
en in 1931	608.000 „ „	1.706.000

Het invoersaldo heeft dus in 1933 bedragen:

	Ton	Ter waarde van	Ton
Ruwe katoen	37.711	f 15.038.000 tegen	34.032 in 1932
Katoenafval	1.163 ±	128.000	1.317 „ „
Linters	354	75.000	300 „ „
Katoenen garens	11.121	9.269.000	16.542 „ „

De invoer van katoenen garens is opnieuw afgenomen in verband met de geringere bezetting in de weverijen. De uitvoer van katoenen garens, die in 1932 slechts ongeveer de helft van 1931 heeft bedragen, heeft zich in 1933 weer kunnen herstellen en bedroeg kwantitatief zelfs nog iets meer dan in 1931. Hoofdzakelijk bestaat deze uitvoer uit speciale garens voor tricotagefabrieken e.d., terwijl Argentinië, dat ook in vroegere jaren veel van deze garens kocht, thans weer de grootste afnemer is geweest. De uitvoer naar Engeland houdt eenigszins verband met de bedrijven, die daar door eenige Twentsche fabrieken zijn opgericht en waarvoor de garens hoofdzakelijk door de moederbedrijven worden geleverd.

Tegenover een grootere invoer aan ruwe katoen staat een kleineren invoer aan garens en uit de totaal-cijfers blijkt, dat weliswaar het totaal-gebruik aan grondstoffen in de katoenindustrie in 1933 circa 3 pCt. kleiner is geweest dan in 1932, doch dat van deze kleinere behoefte aan garens toch een grooter gedeelte door de binnenlandsche spinnerijen is geleverd.

Aan *manufacturen* is in 1933 nog ingevoerd:

Ongebleekt voor katoendrukkerijen, ververijen en bleekerijen 612.393 kg ter waarde van f 734.502.

Van de onder deze post ingevoerde hoeveelheden werd aangegeven met bestemming om te worden:

a. Geveerd of bedrukt	600.058 kg	— f 713.899
b. Gebleeke	11.883 „	— „ 20.832

Een gedeelte van deze laatste hoeveelheid kan nader alleen of mede zijn geveerd of bedrukt, doch dienaangaande ontbreken gegevens.

	kg	gld.
Andere ongebleekte manufacturen	153.065	344.387
Gebleeke manufacturen	365.483	758.038
Geveerde manufacturen	967.253	2.197.518
Bedrukt, al of niet tevens gebleekt		
of geveerd	1.259.173	2.885.269
Bont geweven	335.960	585.857

Totaal 1933	3.693.327	7.515.571
„ 1932	6.178.000	13.697.000
„ 1931	5.070.000	15.634.000

waarvan uit de volgende landen:

	1932
Groot-Brittannië	1.857.964 kg tegen 3.211.000
Duitschland	990.293 „ „ 1.447.000
België, Luxembourg	467.104 „ „ 856.000
Japan	146.752 „ „ 49.423
Zwitserland	91.707 „ „ 194.000
Tsjecho-Slowakije	62.387 „ „ 96.000
Frankrijk	43.595 „ „ 93.000
V. S. Amerika	11.596 „ „ 22.000
Italië	9.788 „ „ 54.000
Spanje	1.179 „ „ —

De invoer van katoenen manufacturen is dus zeer belangrijk teruggelopen. Gedeeltelijk is zulks het gevolg van de ingevoerde contingentieeringsmaatregelen, doch ook de kleinere consumptie en de lagere prijzen van de inlandsche fabrikaten hebben dezen invoer ongunstig beïnvloed. De ingevoerde hoeveelheid is betrekkelijk klein in verhouding tot de productie der inlandsche weverijen en toch heeft deze invoer, die uit enkele landen tot zeer lage prijzen plaats vond, een deprimeerende invloed op het binnenlandsche prijsniveau gehad. De offertes van deze buitenlandse fabrikaten werden dikwijls gebruikt om den binnenlandschen fabrikant te drukken en deze, die in de meeste gevallen slechts met een beperkte productie werkte, had niet altijd den moed om lage biedingen te weigeren. Op dit gebied had wat meer vasthoudendheid en in elk geval meer onderling overleg zeker in vele gevallen een verdere inzinking van het binnenlandsche prijsniveau kunnen voorkomen.

De uitvoer van katoenen manufacturen heeft in 1933 bedragen:

	Netto gewicht	Ter waarde van
Ongebleekte manufacturen	1.248.333 kg.	f 1.419.308
Gebleeke manufacturen	2.960.644 „ „	4.916.264
Geveerde manufacturen	948.821 „ „	1.948.145
Bedrukt al of niet tevens gebleekt of geveerd	762.235 „ „	2.176.622
Bont geweven	1.737.296 „ „	3.350.351

Totaal 1933	7.657.329 kg.	f 13.810.690
„ 1932	11.913.000 „ „	23.670.000
„ 1931	20.984.000 „ „	48.462.000
„ 1930	24.021.000 „ „	70.218.000
„ 1929	30.357.000 „ „	98.872.000

terwijl nog aan katoenen dekens werd uitgevoerd:

1933	1.243.750 kg	f 818.045
1932	1.784.000 „ „	1.374.000
1931	4.398.000 „ „	4.001.000
1930	6.453.000 „ „	6.928.000
1929	8.743.000 „ „	10.169.000

Bij deze uitvoercijfers zijn opzettelijk de cijfers ook voor de jaren 1929/30 vermeld en daaruit blijkt dus wel, hoe sterk deze uitvoer ook kwantitatief gedaald is, daar deze voor katoenen stukgoederen in 1933 slechts 1/4 van de hoeveelheid van 1929 heeft bedragen en voor katoenen dekens zelfs op 1/7 is teruggelopen.

Verder zijn er nog verschillende producten der Nederlandsche katoenindustrie, die in de statistiek niet als manufacturen vermeld worden en toch voor den uitvoer van belang zijn. Als zoodanig mogen o.a. genoemd worden:

Tafel- en servetgoed, handdoeken en ander huishoudgoed, zoowel afgepast als aan het stuk, bedde-

lakens en sloopen, zoowel van linnen, halflinnen als katoen, die toch hoofdzakelijk uit katoen bestaan, waarvan in 1933 werden uitgevoerd:

90.228 kg ter waarde van f	155.463	tegen
177.000 " " " "	" " "	366.000 in 1932 en
1.291.000 " " " "	" " "	3.005.000 in 1931

Gebreide en tricotgoederen waarvan de uitvoer bedroeg in:

1933	193.481 kg ter waarde van f	412.159
1932	329.000 " " "	600.000
1931	665.000 " " "	1.690.000

Katoenen lint, band en veters, waarvan werden uitgevoerd:

1933	24.641 kg ter waarde van f	55.061
1932	53.000 " " "	107.000
1931	71.000 " " "	178.000

Manufacturen van echte zijde en/of van kunstzijde en van beide met andere stoffen (behalve wol):

1933	161.012 kg ter waarde van f	604.245
1932	142.000 " " "	595.000
1931	370.000 " " "	1.879.000

Fluweel en peluche (lang- en kortharig):

1933	103.140 kg ter waarde van f	264.252
1932	64.000 " " "	189.000
1931	302.000 " " "	1.025.000

Voor enkele van deze rubrieken b.v. tafel- en servetgoed is de achteruitgang relatief nog grooter en uit al deze cijfers blijkt duidelijk, dat in 1933 de toestand, wat de exportmogelijkheid van katoenen goederen betreft, wel zeer veel slechter is geworden.

Zulks blijkt trouwens ook uit de onlangs gepubliceerde statistiek van de weefgetouwen van de International Federation of Master Cotton Spinners and Manufacturers' Associations te Manchester. Hierbij is n.l. opgegeven, dat in de Nederlandsche Katoenindustrie totaal 55.960 weefgetouwen aanwezig zijn, waarvan op 31 December 1933 24.940, dus bijna 45 pCt., buiten bedrijf waren. Op 31 December 1930 bedroeg het aantal weefgetouwen 54.839, waarvan 5.884 buiten bedrijf en is dus in de laatste drie jaren de toestand wel heel veel ten ongunste veranderd.

De uitvoer van katoenen stukgoederen heeft, wat de landen van bestemming betreft, bedragen:

Europa.

Engeland	348.845 kg ter waarde van f	647.559
België en Luxemburg	107.575 " " "	359.925
Noorwegen	170.692 " " "	270.506
Denemarken	113.615 " " "	215.704
Zwitserland	169.273 " " "	208.192
Turkije	90.206 " " "	148.484
Tsjecho-Slowakije	71.703 " " "	88.754
Iersche Vrijstaat	13.342 " " "	28.824
Griekenland	12.010 " " "	18.627
IJsland	9.065 " " "	17.562
Frankrijk	7.743 " " "	18.188
Zweden	6.699 " " "	13.013
Roemenië	5.876 " " "	10.999
Litauen en Memel	14.949 " " "	10.108
Portugal	1.311 " " "	3.315
Spanje	1.476 " " "	1.380
Finland	2.652 " " "	5.133
Gibraltar	493 " " "	1.204
Oostenrijk	173 " " "	407

Azië.

Ned. Oost-Indië	2.651.754 kg ter waarde van f	4.816.519
Siam	258.164 " " "	489.435
Engelsch-Indië	201.769 " " "	366.619
China	131.331 " " "	156.724
Br. Malakka, enz.	88.913 " " "	145.878
Port. bez. in Azië	37.826 " " "	73.170
Syrië	29.644 " " "	38.424
Hongkong	25.911 " " "	33.041
Palestina en Cyprus	12.102 " " "	14.974
Arabië	1.578 " " "	3.074
Japan	100 " " "	275

Afrika.

Br. West-Afrika	357.685 kg ter waarde van f	1.025.510
Br. O.-Afrika	358.715 " " "	668.774
Fransch Equatoriaal Afrika	315.679 " " "	650.421
Belg. Congo	43.091 " " "	101.111
Unie Z.-Afrika	36.839 " " "	62.688
Port. bez. Z.-Afrika	34.987 " " "	70.650
Madagascar	18.815 " " "	58.338
Port. Guinea	33.249 " " "	50.972
Egypte, enz.	27.676 " " "	33.752
Rhodesia	8.334 " " "	10.870
Liberia	5.282 " " "	10.446
Algiers, Tunis	1.021 " " "	1.702

Amerika.

V. S. Amerika	457.967 kg ter waarde van f	906.495
Argentinië	196.122 " " "	337.335
Cuba	161.429 " " "	292.052
Canada	40.212 " " "	78.556
Suriname	37.023 " " "	71.862
Columbia	17.842 " " "	35.196
Uruguay	4.837 " " "	8.040
Peru	2.781 " " "	5.102
Curacao	1.990 " " "	4.927
Mexico	1.723 " " "	3.274
Paraguay	1.820 " " "	3.090
Guatemala	1.853 " " "	2.952
Venezuela	489 " " "	1.940
Costa-Rica	690 " " "	1.600
Honduras, Panama	534 " " "	1.396
Br., Fr., Am. eilanden		
Midden-Amerika	3.694 " " "	3.990

Australië.

Australië, enz.	6.189 " " "	13.425
Nieuw-Zeeland, enz.	3.774 " " "	9.055

Over de redenen van deze vermindering is in het vorig overzicht door schrijver dezes¹⁾ reeds uitvoerig uitgeweid. De toen besproken oorzaken: handels- en deviezenbelemmeringen benevens de Japansche concurrentie blijven onveranderd en waar de uitvoer van katoenen manufacturen in de eerste maanden van 1934 weer kleiner is geweest dan in de overeenkomende maanden van het vorig jaar, is van een verbetering van den algemeenen toestand voorloopig geen sprake.

De in 1933 ingevoerde contingentieeringsmaatregelen hier te lande hebben wel wat geholpen, de voortzetting van de aanpassing van de industrie, voor zover het nieuwe artikelen, zoowel van katoen als kunstzijde betreft, heeft ook wel meer werk gebracht, doch uit de totaal-invoeren van die goederen blijkt ook wel, dat op dit gebied geen afdoende verbetering mogelijk is.

Het eenige middel, dat verlichting van eenige be- teekenis kan brengen is een verbetering van de export-mogelijkheden. Uit de lange lijst van landen, die in den uitvoerstaat vermeld zijn, blijkt wel, dat de industrie zelf niet stil heeft gezeten en dat men getracht heeft nieuwe afzetgebieden te vinden, overal waar daartoe nog eenige mogelijkheid bestond. Zulks is echter wel heel moeilijk en behalve op de gewone en algemeen bekende belemmeringen, stuit men daarbij ook dikwijls op de goedkoopere prijzen, waartoe andere Europeesche landen, speciaal Engeland, of- freert. De aanpassing der kosten heeft hier te lande nog steeds geen voldoende voortgang gemaakt en als wij op het gebied van fabrikaten willen blijven exporteeren, zullen zeker onze productiekosten nog lager moeten worden. Dit is zeker een heel moeilijk punt, doch voor het voortbestaan van onze geheele export- industrie is zulks wel dringend noodzakelijk.

J. G.

¹⁾ Economisch-Statistische Berichten 1933, blz. 589.

CLEARING MET DUITSCHLAND.

Sedert ik in het vorige nummer van dit blad de in het Nederlandsch—Duitsche betalingsverkeer gezezen moeilijkheden beschreef, is deze kwestie reeds in een acuut stadium gekomen. De regeeringsdelegatie, welke te Berlijn de bezwaren tegen de bestaande regeling kenbaar maakte, kwam tot de conclusie, dat een snelle afdoende oplossing niet gevonden kon worden. Duitschland zegde met ingang van 1 September de deviezenovereenkomst, die in den bestaanden vorm ons niet meer bevredigde, op met de overgangsbepaling, dat tot dien datum nog R.M. 15 miljoen op het Sonderkonto gestort mag worden.

De twee voornaamste euvelen van de bestaande overeenkomst waren, naar ik reeds schreef, enerzijds de beperktheid van de Nederlandsche vorderingen op Duitschland, die via het Sonderkonto konden worden vereffend — alleen uit het goederenverkeer voortspuitend — anderzijds het feit, dat de vereffening niet in eigen hand kon worden gehouden. De eenige afdoende oplossing om beide bezwaren te ondervangen moet, naar ik in mijn vorige beschouwing constateerde, gezocht worden in een clearingverkeer. Weliswaar zou een gewone deviezenovereenkomst het eerste bezwaar: de beperkte strekking en het gebrek aan coördinatie der verschillende factoren van de betalingsbalans kunnen opheffen; men zie daarvoor b.v. de overeenkomst met Argentinië, die geenszins alleen het opzet had om de loopende exporten daarheen te kunnen verrekenen. Maar het tweede bezwaar: het niet in eigen hand hebben van een vlote afwikkeling kan alleen door clearing worden ondervangen, omdat dan immers de storting van alle verschuldigde bedragen hier te lande plaats vindt, zoodat het verrekenings-instituut zelve zorg kan dragen, dat de houders van vorderingen betaald worden.

De clearingwet van 25 Juli 1932 biedt voor een min of meer volledig verrekeningsverkeer tweërlei mogelijkheid, t.w. een verdragsregeling overeenkomstig art. 1 dezer wet, en vervolgens een autonome clearing volgens art. 2 dier wet. De mogelijkheid bij art. 1 voorzien is nog slechts éénmaal toegepast, n.l. ten aanzien van de tusschen ons land en Chili gesloten clearingovereenkomst van 1 Juni 1934 in werking getreden op 16 Juni jl. De autonome clearing werd nog nimmer toegepast, voordat de moeilijkheden met Duitschland rezen. Uit het communiqué der regeering met betrekking tot de nota-wisseling van 14 Augustus jl. spreekt zeer duidelijk het opzet om te geraken tot een clearing-overeenkomst in gemeen overleg met Duitschland. Mocht dat niet vóór 1 September gelukken, dan zal inmiddels overlegd worden over een verdere overgangsregeling. Dat men intusschen de autonome clearing in werking stelt, geschiedde in de eerste plaats om de liquidatie van het sterk opgelopen saldo van het Sonderkonto — vermeerderd met wat daar volgens de overgangsbepaling nog aan kan worden toegevoegd — zelf actief ter hand te kunnen nemen. Terwijl tenslotte de mogelijkheid bestaat, dat Duitschland voor een vrijwillige overeenkomst niet zonder meer te vinden is, zoodat wij moeten zorgen zelf de wapens tijdig niet alleen te smeden, maar ook te hanteeren.

Natuurlijk, moet de voorkeur gegeven worden aan een clearingovereenkomst boven een autonome regeling. Niet alleen vanwege de goede verstandhouding in het internationale verkeer, maar wel in de eerste plaats, omdat een autonome clearing alleen dan even succesvol kan zijn als eene bij overeenkomst, wanneer de „tegenpartij” evenveel medewerking verleent aan de afwikkeling. Wanneer dat niet gebeurt, dan moet het met de clearing min of meer spaak loopen, en worden de bedragen, die bij het verrekeningsinstituut beschikbaar komen voor afdekking van vorderingen op het betrokken land steeds kleiner.

Het is immers begrijpelijk, dat de Deutsche exporteurs zich alleen maar kunnen permitteeren voort te

gaan met hun uitvoer naar Nederland, wanneer de Deutsche regeering een regeling treft, die hen daartoe in staat stelt. In de eerste plaats mag de Deutsche exporteur volgens de bestaande deviezenverordeningen alleen maar exporteeren, wanneer hij de daaruit voortvloeiende deviezen aan de Reichsbank aanbiedt. Nu onze importeurs bij De Nederlandsche Bank de storting moeten verrichten, kan de Deutsche exporteur aan de Reichsbank geen „vrije Guldens” aanbieden. Afgezien echter van dat wettelijke voorschrift, zal de Deutsche exporteur zijn uitvoer alleen maar kunnen volhouden, wanneer hij op één of andere wijze over het verkoopsprovenu kan disponeeren. Dit laatste zal slechts kunnen, wanneer de Reichsbank uit de sommen, welke voor Nederlandsche rekeningen worden gestort op het Sonderkonto of op één of andere geblokkeerde rekening elders betaling in Marken aan de betrokken exporteurs verricht. Maar zoodra dat geschiedt, komt dat ook practisch neer op wederzijdse clearing, en is er dus geen principieel verschil meer met de overeenkomstclearing.

* * *

Om die reden is het in werking stellen van de clearingwet niet zoo eenvoudig als het lijkt, wanneer men althans een vlote afwikkeling wenscht en geen verdere desorganisatie van het internationale handelsverkeer. Van cardinaal belang is, zooals gezegd, de wijze, waarop Duitschland zal reageeren; treft dit een regeling, waardoor exporteurs betaald kunnen worden, dan kan de clearing effect sorteeren, maar dan zal waarschijnlijk ook wel het autonome systeem vervangen worden door een overeenkomst. Voor zover de export uit Duitschland hierheen goederen betreft, die in dat land zijn vervaardigd of waaraan in elk geval een belangrijk quantum Deutsche werkracht is ten koste gelegd, zal allicht de Deutsche regeering in het belang der exportnijverheid zulk een regeling treffen. Maar voor zover het doorvoerartikelen betreft of goederen, die nauwelijks een veredelingsproces ondergingen, is het waarschijnlijk, dat aan de betaling daarvan door de Reichsbank niet zal worden medegewerkt. Zoodat het vraagstuk van de origine der tot nu toe uit Duitschland ingevoerde goederen van de allergrootste beteekenis is. Hoe meer daarbij is dat niet 100 pCt. Duitsch is, hoe meer kans, dat in de toekomst een deel van den Duitschen invoer dier goederen hierheen niet gehandhaafd zal blijven, en hoe geringer derhalve het voor verrekening hier ter beschikking komende saldo wordt.

Daarbij komt nog een factor, die het effect van de clearing veel minder gunstig kan maken. *De groote moeilijkheid, waarop steeds clearingovereenkomsten zijn gestuit, is de kwestie van den „omwegimport”.* Wanneer de Deutsche exporteur met medewerking van den Nederlandschen importeur de clearing wil ontduiken, dan kan de invoer via een ander land b.v. België plaats vinden. Onze clearingwet, zooals die thans luidt, biedt daartegen geen enkel verweer. Zowel art. 2 van genoemde wet als art. 1 van den Algemeenen Maatregel van Bestuur tot uitvoering van deze wet d.d. 5 Juli 1933 spreken van het doen tennietgaan van schulden, ontstaan „in verband met invoer uit gebiedsdeelen” van bij K. B. aan te wijzen vreemde mogendheden. Uitdrukkelijk wordt daarbij dus slechts gesproken van invoer uit een bepaald gebied, *niet van invoer van goederen van oorsprong of herkomstig uit de bedoelde gebiedsdeelen.* Dat men in dit verband de „provenance” en niet de „origine” beslissend heeft gemaakt, is ongetwijfeld een fout in deze wet. Het lijkt dan ook geenszins onwaarschijnlijk, dat men spoedig zal overgaan tot wijziging en aanvulling van de clearingwet, omdat door de gewraakte lacune een zoo belangrijk „lek” ontstaat, dat de regeling daardoor in gevaar kan komen. Maar zelfs wanneer men door wetswijziging den oorsprong der goederen als criterium voor de vereffening in clearing kan stellen, dan nog blijven vele moeilijke-

den over. Het is algemeen bekend, dat het eischen van een certificaat d'origine allerminst steeds een absolute waarborg is. Heeft niet b.v. Zwitserland in het clearingverkeer met Roemenië moeten vaststellen, dat alle graan, vanwaar ook ingevoerd, als Roemeensch wordt beschouwd en als zoodanig in de clearing gebracht, omdat blijkbaar geen andere afdoende oplossing voor de origine-kwestie te vinden was?

In verband met de effectiviteit van de clearing moet ook nog gereleveerd worden, dat terwijl men erop mag rekenen, dat van Duitsche zijde niets meer getransfereerd wordt, zoolang wij de autonome clearing toepassen, of wel bij een clearingovereenkomst alle verplichtingen in de clearing zullen worden gebracht, dit van onze zijde niet het geval is. Zoolwel clearingwet, als Algemeene Maatregel van 5 Juli spreken slechts over de betaling van invoeren, zoodat derhalve alle betalingen voor andere prestaties, dus diensten in den ruimsten zin des woords daarbuiten vallen. Daaronder valt ook het reizigersverkeer, dat van niet te onderschatten beteekenis is, en waarvan men den omvang zeker op een 15 miljoen per jaar mag schatten. Deze posten zijn b.v. in de Duitsch-Zwitserse overeenkomst van 26 Juli j.l. wel vervat, daarin wordt gesproken van storting in clearing van „alle schulden van Zwitserse debiteuren aan Duitsche crediteuren, voortspruitend uit goederen-, reis- en kapitaalverkeer”.

Wat nu het mogelijke resultaat van de clearing betreft, daaromtrent is mede in verband met het bovenstaande moeilijk een voorspelling te doen. Op basis van de in- en uitvoercijfers van het eerste halfjaar zou men op een jaarlijksch importoverschot kunnen rekenen van rond 150 miljoen. Men moet echter zeker rekenen op een vermindering daarvan met het oog op het feit, dat een aantal artikelen, waarin niet voldoende Duitsche arbeid „verwerkt” is, in de toekomst niet meer uit dat land hierheen zal komen. Terwijl bovendien niet vergeten moet worden, dat in de importen uit Duitschland tot nu toe een zeker contingent z.g.n. „Zusatzimport” begrepen was, zoolwel uit hoofde van de overeenkomst inzake het transfermoratorium (het Scripabkommen) als in verband met Sperrmarkttransacties, waarvan het zeer de vraag is of Duitschland die op ons land straks nog kan toelaten. Zoodat men veiligheidshalve op geen grooter invoeroverschot mag rekenen dan rond f. 120 miljoen. Nu Duitschland natuurlijk het handelsverkeer met Ned.-Indië met het onze zal combineeren, moet ermee gerekend worden, dat uit onze clearing met dit land het Indische actieve saldo ad rond 40 miljoen 's jaars moet worden gedelgd. Vervolgens moet men rekenen op een bedrag van rond 50 miljoen rente (en volgens de nieuwe regeling eventueel amortisatie) op lange leeningen en Stillhalteverordeningen, welke laatste na de clearing wellicht de Reichsbank niet meer vrij zal transfereeren. Er resteert dan een bedrag van rond 30 miljoen voor schéepvaartvrachten en andere dienstverleeningen. Onder die omstandigheden is het duidelijk, dat de tegenvallers b.v. uit hoofde van indirecten invoer (zoolang de clearingwet niet gewijzigd is min of meer legaal, na eventuele verandering clandestien) al niet zoo heel groot kunnen zijn om in de clearing een deficit over te laten. Dit laatste maakt het ook twijfelachtig, of de pogingen om een overeenkomst in gemeen overleg te sluiten wel spoedig succes zullen hebben, omdat immers Duitschland zeker een niet onbelangrijk vrij deviezenoverschot zal verlangen.

Voldoende om duidelijk te maken, dat alle vraagstukken, welke met dezen maatregel ten aanzien van Duitschland samenhangen, nog allerminst zijn opgelost.

C. A. K.

STRUCTUURVERANDERINGEN IN HET BELGISCHE BANKWEZEN.

De politiek, die door de nieuwe Belgische regering is ingeluid, is in velerlei opzicht merkwaardig. Met de Vereenigde Staten behoorde België tot een van de weinige landen, waar het liberale kapitalisme, zij het weliswaar in verzwakten vorm, was blijven bestaan. Dit is o.i. voor een belangrijk deel toe te schrijven aan de groote macht, die het bankwezen bezit. De kapitaalconcentratie is na den oorlog in België door middel van de banken met haar participatiemaatschappijen en door middel van het instituut van aandeele met bevoorrecht stemrecht buitengewoon sterk ontwikkeld (als gevolg o.a. van de inflatie), waardoor het economisch stelsel sterk onder invloed van de financiële machten stond. In dit opzicht is er zeker een merkwaardige overeenkomst op te merken tusschen het kleinste en het grootste industrieland van de wereld. Terloops merken wij op, dat het zeker interessant is — en vooral op het oogeblik voor Nederland — de vraag te beantwoorden, in hoeverre de groote macht van het bankwezen in België en de Vereenigde Staten de industrialisatie bevordert heeft. Belangrijker is intusschen, dat in beide landen, betrekkelijk kort na elkaar, het individualistische economisch stelsel vervangen is door een staatsinterventie, die echter in de Vereenigde Staten heel wat verder gaat dan in België.

In België heeft de regeering voor een periode van zes maanden volmachten op economisch, sociaal en financieel gebied gekregen, die haar de gelegenheid openen, het vastgeloopen economisch kaderwerk weer aan den gang te brengen, „ankurbeln”, zooals de Duitschers zeggen. Een van haar eerste maatregelen, die op het gebied van het bank- en credietwezen, willen wij thans nader beschouwen.

Het bankwezen in België behoort tot het stelsel van de gemengde banken, waarbij men moet bedenken, dat met dit etiket instellingen van zeer bijzonderen aard worden aangeduid. Het gemengde bankwezen in België is namelijk niet te vergelijken met dat in Duitschland. Het groote verschil is, dat de Belgische banken zich — in tegenstelling met de Duitsche — niet alleen in theorie, maar ook in de praktijk, bewust zijn geweest van de groote gevaren, die de industriële credietverleening kan opleveren. Voor zooverre ons bekend, is geen enkel bankwezen in de wereld zoo geïnteresseerd bij de industrie en toch zoo bedacht geweest op de handhaving van haar liquiditeit als het Belgische.

De Belgische banken zouden echter niet in de mate als is geschied de industrie hebben kunnen steunen, indien de financiering niet voor een belangrijk deel *indirect* had plaatsgevonden door middel van participatiemaatschappijen. Dientengevolge vertoonen de Belgische banken een eigenaardig beeld. Zoolwel door de indirecte deelnemingen als ook door de directe deelnemingen, die o.a. bij de Société Générale nog zeer groot zijn, bezitten zij een groote effectenportefeuille, waartegenover een groot kapitaal en groote reserves staan. Tegelijkertijd zijn de Belgische banken echter deposito-banken, getuige de groote bedragen aan deposito's, die weliswaar voor een belangrijk deel van de met haar geliëerde ondernemingen afkomstig zijn, doch daarnaast ook in belangrijke mate van het publiek.

De zwakke plek in het Belgisch bankwezen is, dat de banken, naast de indirecte deelneming in participatiemaatschappijen en de directe deelneming in ondernemingen, waartegenover, zooals reeds gezegd, groote eigen middelen staan, het bedrijfsleven ook hebben gesteund door verleening van credieten in rekening-courant, die in wezen voor een belangrijk deel niets anders dan geanticipeerde emissiecredieten waren en waartegenover slechts op beperkte schaal eigen middelen staan. Het grootste gedeelte van deze credieten werd verleend uit de deposito's en hoe-

wel een deel hiervan weer uit termijn-depositó's bestaat, leek ons deze constructie niet bepaald gezond. Wij hebben dan ook ruim twee jaar geleden op deze zwakke plek de aandacht gevestigd en kunnen in dit verband niet beter doen dan de beschouwingen aan het einde van onze studie¹⁾ aanhalen, waarin wij in het kort ons oordeel over het Belgische bankwezen hebben samengevat.

„Al schijnt het, dat de Belgische banken tot dusverre het juiste evenwicht tusschen bankliquiditeit en industriële credietverleening hebben bewaard, dan meenen wij toch als samenvatting de gevolgtrekking te mogen maken, dat de banken zich o.i. te ver op het industriële terrein bewegen. Dit verschijnsel is daarom zoo gevaarlijk, omdat de banken een belangrijke aandeelenportefeuille bezitten, waardoor conflicten kunnen ontstaan tusschen den bankier als industrieel en den bankier als drager van de algemeene liquiditeit, wat in laatste instantie zijn taak moet blijven. Zoodra de bank de industriële belangen op den voorgrond schuift en eenigszins speculeert op de handhaving van haar liquiditeit, dan beteekent dit een groot gevaar voor het bankwezen.”

„Een bank met een dergelijke tweeledige functie moet er voor zorgdragen, dat de spanning tusschen deze twee eischen niet te groot wordt en dat zij ook onder de ongunstigste omstandigheden een ruime bewegingsvrijheid behoudt. Dit lijkt ons de moeilijke taak van den bankier, die tegelijk aandeelhouder en credietgever is. Het eischt van hem een groote mate van zelfbeheersching, zoowel in de hausse, als in de depressie; steeds zal de bankier voor moeilijke beslissingen komen te staan. Indien wij naast erkenning van verschillende goede elementen in het Belgische bankwezen, meenen, dat het te ver naar den eenen kant is opgedrongen, dan zijn wij ons er tevens van bewust, dat wij niet weten, in hoeverre deze gevaren werkelijkheid zullen worden. Hierop kan alleen de toekomst een antwoord geven.”

Het was dan ook in het geheel geen verrassing voor ons, toen de vorige week uit de mededeelingen van de regeering bleek, dat een deel van de bankcredieten bevroren is en een ander deel als verloren is te beschouwen. *Dit beteekent intusschen nog niet, dat het Belgische bankstelsel als zoodanig volkomen gefaald heeft.* Van een *débaclé* is immers geen sprake. Volgens de regeering was het grootste bezwaar, dat de Belgische banken, tengevolge van de bevroren credieten, aan het bedrijfsleven geen nieuwe middelen konden toevoeren. Doch dit bezwaar kan nimmer tegen het Belgische banksysteem pleiten. Immers, de banken in Nederland, die op een zeer groote liquiditeit kunnen bogen, staan ook afwijzend tegenover het verleenen van nieuwe credieten op groote schaal.

Deze afwijzende houding van de banken ligt niet in de eerste plaats in het banksysteem als zoodanig, maar in de deflatiepolitiek, die, indien althans de Regeering op de een of andere wijze de prijzen niet corrigeert, moet leiden tot een voortdurende daling van alle waarden tot een bepaald punt, waarop een nieuw evenwicht wordt verkregen. Zoolang dit punt echter niet bereikt is, zal elke bankier huiverig tegenover een nieuwe credietverleening staan. In dit opzicht verschilt de toestand in België niet van die in Nederland en Frankrijk. Alleen is er een verschil in den graad van liquiditeit tusschen de Belgische en de Nederlandsche banken.

De ongekende deflatie heeft namelijk de Belgische banken buitengewoon sterk getroffen. Het grootste deel van de effectenportefeuille van de twee grootste banken van het land bestaat uit aandelen in industrieën van productiemiddelen en uit aandelen in koloniale ondernemingen. Doch de Belgische banken bezitten voldoende middelen om liquiditeit en solvabiliteit te handhaven. Dit zou echter, indien de crisis nog verder zou aanhouden, gepaard moeten gaan met een afstooting van haar belangen, die dan misschien voor een groot deel in buitenlandsche handen terecht zouden komen. Wij weten niet, of dit gevaar dreigde,

¹⁾ De betrekkingen tusschen banken en industrie in België (blz. 195).

maar het is te begrijpen, dat het intreden van een dergelijken toestand in het belang van het land vermeden moest worden.

Hoe dit ook zij, de innige betrekkingen tusschen banken en industrie in België — een verschijnsel, dat reeds een eeuw oud is — heeft geleid tot gevolgen, die bij een voorzichtiger beleid voorkomen hadden kunnen worden. Ook in België hebben de banken, evenals in Duitsland, de Vereenigde Staten en Oostenrijk, niet voldoende de grenzen van haar financiële macht in acht genomen. Hetgeen in de laatste jaren in België heeft plaatsgevonden, is niet bevorderlijk geweest, noch voor het bedrijfsleven, noch voor het bankwezen. De geheele geld- en kapitaalmarkt in België ondervond de nadeelen van het bevriezen van de industriële credieten. De geld- en kapitaalrente bewoog zich op een te hoog peil. Aan den anderen kant moet men niet uit het oog verliezen, dat de prijsdaling in deze crisis afmetingen heeft aangenomen, die in de geschiedenis ongekend zijn. Bovendien behoort België, berekend per hoofd van de bevolking, tot de belangrijkste exportlanden ter wereld, waardoor het uiterst zwaar getroffen is door de protectionistische vloedgolven van de laatste jaren. Dat de groote banken in België zich, ondanks deze stormen, hebben kunnen handhaven, bewijst dat het bankstelsel deugdelijker is dan dat van vele andere landen, hetgeen wij ook in onze studie duidelijk naar voren hebben gebracht.

De constructie van het Belgische bankwezen is goed, doch de bankiers hebben zich niet gehouden binnen de grenzen, die elk bankstelsel tenslotte omringen. De ongekende deflatie moge dan ook de zwakke plekken hebben blootgelegd, bij een juiste toepassing, die aan dit bankstelsel ten grondslag had moeten liggen, had ook een nog veel heviger prijsdaling niet tot de huidige moeilijkheden behoeven te leiden. Machtexpansie — en welke macht bezaten zij reeds niet! — heeft de Belgische bankiers verleid tot een credietverleening, die niet gemotiveerd was. In dit verband hebben wij dan ook met reden in onze studie geschreven, dat ingeval van een langdurige depressie, ook voor de Belgische banken moeilijke tijden zouden aanbreken.

De Belgische regeering heeft intusschen, met het oog op de ongunstige positie van de geld- en kapitaalmarkt, besloten de banken te ontlasten van haar bevroren credieten, indien zij een scheiding — niet administratief, maar juridisch — voltrekken tusschen de deposito- en financieringszaken. Indien zij zulks doen, kunnen de banken haar industriële vorderingen aan de Nationale Vennootschap voor Krediet aan de Nijverheid overdragen, waarvoor zij door den Staat gegarandeerde 3 pCt. obligaties, met een looptijd van 20 jaar verkrijgen. Deze obligaties zijn beleenbaar bij de centrale bank. De Nationale Vennootschap berekent voor de overgenomen vorderingen 4½ à 4 pCt.; het verschil wordt gestort in een reservefonds, dat o.a. zal dienen voor aankoop van staatsobligaties. Na 20 jaren zal het fonds ongeveer 47 pCt. bedragen van het kapitaal, dat benodigd is en op Frs. 3 miljard is vastgesteld.

Het doel van deze financiële manoeuvre is verruiming van het credietwezen en renteverlaging, hetgeen onder het huidige bankstelsel niet mogelijk was. Wij kunnen echter op dit interessante onderdeel van de Belgische regeeringspolitiek thans niet nader ingaan, omdat de bijzonderheden nog niet geheel bekend zijn.

De scheiding tusschen deposito- en financieringszaken beteekent intusschen een verdere stap naar een wijziging in het bankstelsel, die reeds eerder was waar te nemen. Want zoowel de *Crédit Anversois* als de *Algemeene Bankvereniging* hebben tengevolge van de in het begin van de crisis geleden verliezen een aparte maatschappij opgericht, waarin zij al haar industriële deelnemingen hebben ingebracht. Ook de *Banque de Bruxelles* is in deze richting gegaan door

oprichting van de Compagnie Belge pour l'Industrie, waaraan een belangrijk deel van haar deelnemingen is overgedragen. Daarnaast bezat zij echter nog vele directe deelnemingen. Het minst ver is de Société Générale gegaan, die weliswaar verschillende participatiemaatschappijen controleert, die zich tot bepaalde gebieden beperken, hetgeen meer aan technische dan aan administratieve redenen is toe te schrijven.

Indien de Belgische banken zich aan de voorschriften van de Regeering onderwerpen — het is nog niet bekend, welke banken dit zullen doen —, dan gaat het bankwezen in een richting, die wij als een noodzakelijke evolutie beschouwen en waarop wij in onze uiteenzettingen over de industriële credietverleening door de banken in Nederland hebben aangedrongen. Wij hebben in onze studie gepleit voor de oprichting van participatiemaatschappijen door de banken. En wel in dezen zin, dat de banken zich *uitsluitend* zouden beperken tot de korte credietzaken, terwijl de participatiemaatschappijen uitsluitend credieten op langen termijn zouden verstrekken. De banken zouden echter de controle moeten houden in de participatiemaatschappijen, waardoor zij alleen een deel van de aandelen van de participatiemaatschappijen in portefeuille zouden mogen hebben.

Op dit punt gaat de Belgische regeering nog verder. De Belgische banken moeten niet alleen uitsluitend deposito-zaken doen, maar zij mogen bovendien geen effecten bezitten. Alleen de obligaties, die zij door de overdracht van haar industriële vorderingen aan de Nationale Vennootschap voor Krediet aan de Nijverheid ontvangen, mogen zij in portefeuille houden. Daar deze obligaties echter door den Staat gegarandeerd en bij de centrale bank beleenbaar zijn, kunnen zij te allen tijde liquide worden gemaakt. De Belgische banken, die zich aan de genoemde financiële manoeuvre onderwerpen, worden dus zuivere deposito-banken, terwijl daarnaast financieringsbanken ontstaan.

Het komt ons als waarschijnlijk voor, dat tusschen deze instellingen een samenwerking zal blijven bestaan, hetgeen ook door middel van een personeele unie mogelijk is. In elk geval is er bij deze wijziging geen sprake van staatscontrole, waarvoor, zooals bekend, in het begin van dit jaar door de socialistische partij onder leiding van Prof. H. de Man sterk is geijverd.¹⁾ Wat dit punt betreft, gaat de wijziging van het bankstelsel in België lang zoo ver niet als in Duitschland en de Vereenigde Staten.

v. d. V.

¹⁾ Deze beweging is zwaar getroffen door de débacle van de socialistische bank, de Belgische Bank van den Arbeid, in Maart van dit jaar. Zie ons artikel in E.-S.B. van 28 Maart jl.

VERHOUDINGEN IN DE NEDERLANDSCHE STEENINDUSTRIE ¹⁾

(De Straatsteenindustrie.)

Het tijdperk vóór de eigenlijke afscheiding van dezen tak biedt weinig houvast. De Veldovens immers vormden een chaotische groep, waaruit men moeilijk betrouwbare gegevens omtrent straatsteenproductie kan putten. De vermelding, dat men bij een aanname van een capaciteit van 1 milliard op een productie van 200 à 300 miljoen straatsteenen kon rekenen moge hier voldoende zijn.

De gespecialiseerde Vlamovenindustrie heeft zich slechts in geringe mate over ons land verspreid. Zij is hoofdzakelijk beperkt gebleven tot de groote rivieren en een deel van Limburg. Een tweede punt van verschil met de Ringovens vormt de sterke centralisatiegedachte, welke tot voor korten tijd kenmerkend is geweest voor de Vlamovens. Met de bespreking

¹⁾ Zie over de ontwikkeling van de metselsteenindustrie E.-S.B. van 8 Aug. jl.

van de hier overheerschende combinatie, omvatten wij dan ook het grootste deel der industrie en kunnen wij ons het beste een beeld vormen van hare ontwikkeling.¹⁾

In het jaar 1917 werd door een groep van 17 fabrieken het Verkoopkartel de N.V. „De Vlamovenstraatklinker” opgericht. De positie van den straatklinker in het algemeen was te dien tijde allesbehalve rooskleurig. De ombouw der Veldovens tot metselsteenfabrieken sloeg een flinke bres in de jaarlijks ter beschikking komende hoeveelheden straatsteen, zoodat het kwaliteitsproduct der Vlamovens geen moment te vroeg verscheen.

Geremd door moeilijkheden met brandstofvoorziening en een tijdelijke verslappening van de vraag in 1921/1922, ontwikkelde de combinatie zich in den beginne zeer geleidelijk. Zoo was het aantal aandeelhouders in 1927 slechts tot 27 gestegen.

Na dat jaar groeide de lijst van aangesloten bedrijven echter in zeer sterke mate. In 1928, 1929 en 1931 vond een toetreding van 28 fabrieken plaats, zoodat het kartel een capaciteit van ca. 400.000.000 steen omvatte, vertegenwoordigende rond 90 pCt. van het totaal-productievermogen 1931. Hoewel wij terdege rekening moeten houden met de ons onbekende ontwikkeling der buitenstaanders in de jaren vóór 1927, mogen wij dit jaar toch aanhouden als zijnde het aanvangspunt van een geheel nieuwe periode.

Evenals bij den metselsteen zullen wij ook hier bij een onderzoek van het afzetgebied de verklaring trachten te vinden voor deze respectabele uitbreiding.

Het materiaal voor wegbedekking vond in de twintiger jaren meer en meer belangstelling. De eerste symptomen van een omwenteling op verkeersgebied werden merkbaar. Het verkeer langs den weg nam in ongedacht korten tijd snel toe en ontloopte zich tot een gevaarlijk concurrent voor de Spoorwegen.

Het wegennet was aanvankelijk allermint opgewassen tegen de verkeerstoename. Het vraagstuk der wegenverbetering werd vooral in de jaren 1923/1926 uiterst urgent. Waar men algemeen inzag, dat men hier een ingrijpende wijziging van langdurigen aard voor zich had, trachtte men een op brede basis opgezette ombouw van het wegennet uit te stippen. Voordat men hiermede een aanvang maakte, diende echter allereerst de meest dringende nood gelend te worden.

In koortsachtigen haast en op groote schaal werd gewerkt. Legde het Rijk vóór 1927 gemiddeld ca. f 4.500.000 per jaar aan de wegen ten koste, na de invoering van het Wegenplan werden veel grootere bedragen ter beschikking gesteld:

1927	f 11.200.000
1928	„ 21.400.000
1929	„ 23.800.000
1930	„ 17.000.000

Het voorbeeld van het Rijk, dat op dit gebied als toonaangevend beschouwd mag worden, vond allereerste navolging. Provincies, Gemeenten, Waterschaps- en Polderbesturen richtten hun aandacht op de aan hun toezicht onderworpen verkeersaderen. Kortom een tijdperk van groote activiteit op wegenbouwgebied werd in 1927 ingeluid.

Het verband tusschen deze „hausse” en de uitbreiding van de straatsteenindustrie is niet moeilijk te leggen. Het spreekt echter vanzelf, dat ook anderen er profijt van trokken. Naast de oude mededingers, waarvan wij noemen de keien en het kleinplaveisel, vonden de zoogenaamde „moderne” wegdekken meer en meer ingang.

Kortheidshalve onderscheiden in asfalt-, beton- en teerwegen vinden wij aan geconstrueerde wegdekken per jaar voor eenigen dezer:

¹⁾ Voor gegevens: „Straatklinkers en straatwegen”, uitgave van de N.V. „De Vlamovenstraatklinker”, Zeist.

	Beton	Asfalt	Klinker
1927	307.000 M ² .	605.000 M ² .	1.235.000 M ² .
1928	139.000 „	900.000 „	1.650.000 „
1929	40.500 „	1.100.000 „	2.340.000 „
1930	153.500 „	1.400.000 „	2.400.000 „

Hoewel wij dergelijke opgaven met een zekere reserve moeten beschouwen (daar zij somtijds uit propagandistische doeleinden op een bepaalde manier zijn „afgerond“) kunnen wij er toch de waardevolle gevolgtrekking uit maken, dat het Nederlandsch product de Straatklinker bij de wegenverbetering na 1927 allerminst vergeten werd, doch dat men ook aan de hiermede concurrerende materialen een groote plaats inruimde.¹⁾

Toen de periode van bijzondere activiteit, mede onder invloed van de ook hier doordringende crisis, eenigszins verslaptte, vonden de inmiddels sterk in aantal toegenomen straatklinkerfabrikanten zich gesteld tegenover een geenszins te onderschatten concurrentie der moderne en andere wegdekken. Bovendien begon de Ringovenstraatklinker in de mindere sorteringen het de Vlamovens lastig te maken als gevolg van de slechtere toestanden in de metselsteenindustrie. Tengevolge van deze laatste depressie nam zelfs de Vlamovencapaciteit (door nieuwbouw) op dit bijzonder ongelegen oogenblik aanmerkelijk toe, Zoo stapelen zich ook hier dreigende onweerswolken samen.

Het jaar 1931 leverde reeds minder gunstige resultaten op. In het voorjaar 1932 stagneerde bovendien de vraag vrij abrupt (business-forecasting is geen sterk punt geweest van de, tot op dat oogenblik op volle kracht werkende fabrikanten). De aangroeiende voorraden hadden sedert een jaar onrustbarende afmetingen aangenomen.²⁾

Teneinde raad greep men, bijna gelijktijdig met de collega's der metselsteenbranche, naar het redmiddel der beperking. Met een praktisch volkomen medewerking kwam deze tot stand. Gedurende het jaar 1 Juni 1932 tot 31 Mei 1933 zou slechts voor de helft gewerkt worden (met recht van uitkoop), terwijl men zich verbond geen metselsteen te stoken. In aansluiting op deze overeenkomst traden de meeste fabrikanten toe tot een prijsconventie (Dec. 1932 tot Oct. 1933), welke de prijsdaling trachtte te stuiten door een stabilisatie op een, overigens reeds te laag, niveau.

Het aanbod werd door al deze maatregelen weliswaar aanmerkelijk teruggebracht en op de juiste wijze verdeeld, van de door het Kartel zoozeer gewenschte vermindering der voorraden viel weinig te bespeuren.

Na 1 Juni 1933 viel het kaartenhuis echter ten offer aan den „individualistischen“ geest van enkelingen. Het productiebeperkingscontract werd ontbonden en iedereen was vrij in de regeling van zijn fabricage. Ook de prijsovereenkomst „vond geen genade meer en een hernieuwde, spronggewijze daling was hiervan het gevolg.

In het begin van dit jaar zien wij dus het volgende tafereel: de straatklinkerfabrikanten, die hun product getrouw zijn gebleven strijden in onderlinge verdeeldheid tegen de concurrerende materialen. Een tweede groep zoekt echter haar heil op de, voor het „amphibie“ Vlamoven, gemakkelijk bereikbare, metselsteenmarkt. Daartoe gedwongen: door een bevriezen van het bedrijfskapitaal in onverkochte voorraden enerzijds, door de onmacht, aan de steeds hooger gestelde eischen der straatsteenafnemers, te voldoen anderzijds. Bedriegen de voortteekenen ons niet, dan

¹⁾ Het „waarom“ kan hier geen beantwoording vinden, daar het ons op het glibberige pad der kostprijsberekening zou voeren.

²⁾ Een beoordeeling van de al of niet juist gevoerde verkooppolitiek van het Kartel tegenover het toenemende aantal buitenstanders valt buiten het kader van dit artikel.

zal dit laatste koekoeksei den meest vasthoudenden indringer voortbrengen.

Waar de vraag der Overheidslichamen voorloepig zeer aanzienlijk beneden de straatsteencapaciteit dreigt te blijven¹⁾ ziet het er niet naar uit, dat in dezen verwarden toestand eenige verbetering zal optreden.

Resumeerende, mogen wij aan het einde van deze verhandeling constateeren, dat saneering in de geheele steenindustrie geen ijdel wensch mag blijven.

De *metselsteen* moet thans zijn terrein deelen met den Belgischen import, de Nederlandsche kalkzandsteen, het beton en de Vlamovenmetselsteen. Het niveau der variabele kosten, hetwelk in een industrie met een dergelijk inelastisch afzetgebied en een betrekkelijk hoog totaal aan vaste lasten spoedig bereikt wordt, is door de prijzen van vele fabrieken reeds overschreden. De kostprijs wordt niet langer als basis voor offerten aangenomen; men rekent slechts met de prijzen van zijn buurman, teneinde te trachten door een kleine prijsverlaging een order af te snoepen; afzetverruiming ten koste van de anderen. Mede tengevolge van „tasveld“- en „bedrijfskapitaalnoed“- en andere gedwongen verkoopen, is men zoodoende op een bedroevend lage basis aangeland.

De *straatsteen* vertoont eveneens een beeld van relatieve overproductie en onderlinge concurrentie, welke laatste den strijd tegen de andere wegbedekkingsmaterialen nog aanzienlijk verzwakt. Tijdelijk wordt op metsteengebied gevrijbuiterd, doch met het huidige lage prijspeil aldaar, zal ook deze productiedeviatie geen opluchting kunnen geven. Een oververing van een markt op vervangingsartikelen (door verzwarende van formaat teneinde kostbare funderingen overbodig te maken) zal te veel tijd kosten om reeds thans een oplossing van een der vele problemen te bieden.

Voorstellen tot reorganisatie.

Waar reorganisatieplannen in vergevorderden staat van voorbereiding verkeerden, heeft het geen zin zich in gedetailleerde toekomstvoorspellingen te verliezen. Wij mogen deze beschouwing over de hedendaagsche verhoudingen in de steenindustrie o.i. echter niet besluiten zonder met een enkel woord te spreken over de voornaamste richtlijnen der voor te stellen saneering.²⁾ In grove trekken komen deze op het volgende neer.

Men beschouwt een gedeelte der totale capaciteit als overbodig en zal voorstellen deze te doen verdwijnen door het uitkopen en stilleggen van fabrieken voor een langdurige periode. Men denkt hier aan verouderde bedrijven, welke practisch als uitgeput moeten worden beschouwd, hetzij financieel, hetzij wat betreft den beschikbaren grondstofvoorraad. De kosten, welke met een dergelijke regeling (uit te voeren door inschrijving) gepaard gaan, zullen door het, „in the running“ blijvende contingent gedragen worden. Een prijsverhoging, welke hiervan uit den aard der zaak het gevolg zal zijn, acht men minder nadeelig voor het algemeen belang dan een beperking over de geheele linie. Naast deze globale aanpassing van vraag en aanbod kunnen tijdelijk optredende „ups and downs“ jaarlijks gecorrigeerd worden, door tusschen-tijdsche uitkopen.³⁾

¹⁾ Schattingen zouden tot een overbodig worden van 40 à 50 pCt. besluiten. Hetgeen neer zou komen op 20 pCt. van het totale metselsteen-vermogen.

²⁾ Wij geven slechts weer wat in fabrikantenkringen als algemeen bekend verondersteld mag worden.

³⁾ De invloed, welchen een productieregeling op den prijs kan uitoefenen is in meerdere gevallen reeds tot uiting gekomen. Wij verwijzen slechts naar de grafiek, behoorende bij het eerste deel van dit artikel (E.-S.B. 8 Augustus 1934) en bijgewerkt uit „Overheidsbemoeiingen met de Volkshuisvesting“ door Ir. H. van der Kaa.

Waar eenige aantekeningen ter verduidelijking daar

De straatklinkerindustrie zoekt tenslotte aansluiting op een in de metaalnijverheid toegepast systeem van samenwerking van opdrachtgevende overheidsdiensten en fabrikanten op basis van kostprijs.¹⁾

Zoolang slechts vage contouren der plannen bekend zijn, zal men een uitspreken van een oordeel moeten opschorten. Vele details immers zullen hierbij van overwegende beteekenis zijn, bijvoorbeeld de vraagstukken: in hoeverre is directe overheidsinmenging gewenscht (met betrekking tot: het verbieden van nieuwen ovenaanbouw en het bereiken van algemeene medewerking); hoe groot schat men het percentage der overproductie en hoe lang zal de uitkooptermijn gesteld worden; welke regeling zal men treffen ten opzichte van speciaalbedrijven (Limburgsche siersteen); hoe denkt men zich de verhouding met de kalkzandsteenindustrie, mede in verband met den bouwpreis der goedkope woningen; met welke verschuivingen zal men in de toekomst moeten rekenen (toepassing van spouwmuren, waardoor meer „zacht“ gebruikt wordt; staalskeletbouw met geringe aanwending van baksteen). Men ziet het: vraagstukken te over.

Dat de regeling van een zoo ingewikkelde materie gefundeerde voorbereiding eischt, zal ieder duidelijk zijn. Toch verwachten wij, dat men er naar zal streven zoo spoedig mogelijk tot een doeltreffende ordening te komen.

Groote belangen zowel van arbeid als van geïnvesteerd kapitaal zullen hiermede gebaat zijn.

W. T. KROESE.

ter plaatse achterwege bleven, vestigen wij alsnog de aandacht op de uitwerking van: de hooge waterstanden der rivieren (1920, 1924, 1926; tengevolge waarvan veel ongebakken steen verloren ging), de staking en uitsluiting (1923) en de bewuste productie-regeling van het Extra-Rood-Contract (1928).

¹⁾ Zooals uiteengezet door Mr. Ir. A. W. Quint (Efficiency-dagen Nov. 1933).

DE RIJKSMIDDELEN OVER JULI 1934

Met een opbrengst van f 36.414.500, dat is f 7.142.900 meer dan de maand Juli 1933 opleverde, geeft het sedert de wijziging van de indeeling van het Middelenoverzicht gemakkelijkst te waardeeren deel van den staat, nl. de Afdeling II (Overige Middelen), direct den indruk, dat het met de ontvangsten in Juli 1934 beter is gegaan, dan op grond van de tot nu toe in dat jaar ingekomen bedragen mocht worden verwacht. Ook na den voor een zuivere vergelijking noodzakelijken aftrek van omzetbelasting en couponbelasting blijkt nog een voordeelig verschil ten aanzien van het vorige jaar te bestaan van f 2.790.600, een uitkomst die gunstig afsteekt bij de vorige maanden van het loopende jaar, toen de totale ontvangsten, met uitzondering van die over April, na het aanbrennen der bedoelde correctie, steeds minder bleken te hebben opgeleverd dan in de gelijknamige maanden van 1933. Als gevolg van deze betere ontvangsten werd in de verslagmaand voor de eerste maal in het loopende jaar de gemiddelde maandraming overtroffen en wel met f 4.204.700. De voldoening hierover wordt echter getemperd door het resultaat van de eerste zeven maanden 1934, die in totaal niet minder dan f 26.832.000 beneden 7/12 der jaarraming bleven. Wordt ook hier de invloed van de twee nieuwe belastingen uitgeschakeld, dan blijkt het nadeelige verschil tot f 4.449.500 te slinken.

De dividend- en tantiëmbelasting bracht f 3.129.500 op en bleef daarmede f 1.083.700 beneden Juli 1933. Door dezen belangrijken teruggang ging niet alleen het in de eerste helft van het jaar ontstane overschot van f 1.062.800 geheel verloren, doch trad daarvoor zelfs een tekort van f 20.900 in de plaats. Waarschijnlijk is hierin een terugslag te zien op een versnelde inning, waarvan de gevolgen zich in de maanden,

waarin dit middel het meest pleegt op te brengen en waartoe ook Juli behoort, in de sterkste mate zullen doen gevoelen.

De invoerrechten waren bepaald gunstig met een voordeelig verschil van f 832.000 bij een opbrengst van f 8.458.000, welke het zeer belangrijk bedrag van f 2.202.800 boven het 1/12 deel der jaarraming uitgaat. Ook de opbrengst van Juni jl., welke werd gestimuleerd door abnormale invoeren met het oog op de met 1 Juli van dit jaar komende tariefswijziging, werd nog met bijna f 1.250.000 overtroffen. Als oorzaken van de groote toeneming moeten het compenserend invoerrecht en de invloed der tariefsverhoging worden aangemerkt. Het bedrag, dat dit middel in de eerste helft van 1934 minder in de schatkist bracht, dan over het eerste halfjaar 1933 werd ontvangen, is door deze gunstige opbrengst teruggebracht tot f 5.761.000. Het deficit ten aanzien van de raming, dat de vorige maand nog ruim f 2,6 miljoen bedroeg, is thans tot f 462.500 verminderd. Toch mag uit deze hooge maandopbrengst niet de conclusie worden getrokken, dat het met onzen buitenlandschen handel reeds beter gaat; het statistiekrecht, dat f 17.000 achterbleef en ook de maandraming niet haalde, bewijst het tegendeel.

De accijnzen gaven ditmaal een zeer verdeeld beeld. Die op het zout leverde f 19.700 meer. De geslachtsaccijns daarentegen gaf een mindere opbrengst van f 46.000. Ook thans is de oorzaak der vermindering te zoeken in de voortgezette daling van de veeprijzen als gevolg van de staking van het opkopen van vee door de Crisis-Rundvee-Centrale. Was na afloop van het eerste halfjaar de voorsprong ten aanzien van 1933 nog f 106.200, thans is deze reeds teruggelopen tot f 60.100. De wijnaccijns nam ook deze maand weer een weinig toe, nl. met f 10.800. Met den gedistilleerdaccijns blijft het zeer slecht gaan. Met uitzondering van Mei brachten alle maanden minder op dan in 1933. Ditmaal bedroeg het verschil f 421.600, waardoor het tekort over zeven maanden op f 1.843.100 kwam en het nadeel tegenover de raming over hetzelfde tijdvak de f 2 miljoen heeft overschreden. Zoowel bij dit middel als bij den bieraccijns moet op de verminderde koopkracht als gevolg van de crisis worden gewezen. Kon bij den laatsten accijns de vorige maand bij uitzondering nog een vooruitgang van f 282.500 worden geconstateerd, in de maand Juli jl. ging hiervan door mindere opbrengst weer f 104.100 verloren.

De suikeraccijns gaf een voordeel van f 152.900, de tabaksaccijns een van f 989.300 bij een opbrengst van f 3.160.900. Hierdoor veranderde de achterstand over het eerste halfjaar in een meerontvangst van f 504.800. De accijnsverhoging van 1 Maart 1934 doet nu haar invloed duidelijk gevoelen.

De regelmatige teruggang in de opbrengst van de belasting over gouden en zilveren werken werd ook ditmaal niet onderbroken. Het verschil bedraagt f 12.500, terwijl de achterstand over zeven maanden steeg tot f 63.400.

De conjunctuurbelastingen gaven deze maand alle flinke opbrengsten. Niettegenstaande een achteruitgang van de beursbelasting konden de zegelrechten een verbetering van f 577.600 boeken en overtroffen zij over het verstreken deel van het jaar dezelfde maanden van 1933 met f 796.000 en 7/12 der raming met f 1.062.400. De hooge opbrengst is waarschijnlijk veroorzaakt door zegeling van nieuwe stukken in verband met conversies. De registratierechten waren met een ontvangst van f 1.096.200 een som van f 73.400 hooger.

De omzetbelasting, die in Juni ruim f 400.000 bij de voorafgaande maand ten achter bleef, zakte deze maand nog verder in en leverde slechts f 3.728.000 tegenover een gemiddelde maandraming van f 6.791.700. Zelfs indien er rekening mede wordt gehouden, dat de lage opbrengst van dit middel ten

deele het gevolg is van de vroeger medegedeelde oorzaken, moet worden vastgesteld, dat dit middel een geduchte tegenvaller voor 's Rijks schatkist dreigt te worden. In zeven maanden werd f 20.965.700 minder ontvangen dan de raming. De couponbelasting voldoet beter aan de verwachtingen, niettegenstaande den ongunstigen invloed, dien de plaats gevonden conversies op dit middel uitoefenen. De raming had betrekking op een vol jaar, doch de heffing vindt plaats over ongeveer twee maanden minder. Aangezien de achterstand bij de raming over het verstreken deel van het jaar niet meer dan 1/6 van de jaarraming bedraagt, kan worden geconstateerd, dat dit middel aan de verwachtingen beantwoordt, temeer daar de maandopbrengsten vanaf Maart jl. steeds zijn gestegen. Over Juli werd f 624.300 ontvangen.

De successierechten, die uit den aard der zaak steeds wisselvallig zijn, blijven niettemin zeer bevredigende baten leveren. Zij brachten f 1.783.100 boven Juli 1933, f 1.391.900 boven de maandraming en f 2.450.400 boven het evenredig deel der jaarraming op.

De loodsgelden leverden een overschot van f 36.800 en bleven zoowel boven maand- als jaarraming.

Blijkens het overzicht van de inkomsten ten bate van het gemeentefonds is het zuiver bedrag der kohieren gemeentefondsbelasting zoowel voor het laatstverstreken als voor het nieuwe dienstjaar gedaald. Bij de opcenten op de vermogensbelasting houden de kleine verhooging voor het dienstjaar 1933/1934 en de daling in het nieuwe belastingjaar elkaar vrijwel in evenwicht. De tijdelijke opcenten op de beide belastingen voor het nieuwe dienstjaar bleven respectievelijk f 3.536.500 en f 98.400 bij 1933 achter.

De ontvangsten van het Wegenfonds wijzen uit, dat zoowel rijwiel- als autoverkeer zich nog steeds blijven ontwikkelen. Ontvangen werd f 1.113.200 wegenbelasting en f 4.407.600 rijwielbelasting tegen onderscheidenlijk f 1.068.300 en f 3.993.700 in Juli 1933.

Tenslotte nog een enkel woord over Afdeling I van het overzicht.

De invloed van het belastingjaar 1934/1935 doet zich thans duidelijker gevoelen en komt tot uiting in een stijging van het zuiver bedrag der kohieren voor de inkomstenbelasting en de vermogensbelasting tegenover ultimo Juni van respectievelijk f 9.378.100 en f 3.011.700.

In vergelijking met ultimo Juli 1933 moet geconstateerd worden, dat de stand van het loopende jaar ongunstiger is geworden. Tegenover een kleine verbetering bij de grondbelasting en een wijziging van den achterstand bij de vermogensbelasting van f 134.100 in een voorsprong van f 85.100 staan verminderingen bij de inkomstenbelasting van f 751.800 en bij de verdedigingsbelasting van f 223.500.

INGEZONDEN STUKKEN.

HET RIJK EN DE WEGEN NAAR ZEE DER NEDERLANDSCHE HAVENS.

Mr. W. G. Vegting schrijft ons:

In zijn artikel „Verbetering van den Waterweg van Dordrecht naar zee”, opgenomen in het nummer van 8 Augustus jl., geeft de heer C. Vermey blijk van zijn opvatting, dat het Rijk Dordrecht bij het verschaffen van een verbinding met de zee belangrijk meer is tegemoet gekomen dan het in den loop der jaren Rotterdam deed bij het graven en verbeteren van den Nieuwen Waterweg.

Klachten, dat Rotterdam, vergeleken met andere Nederlandsche zeehavens, in dit opzicht van Rijkswege een stiefmoederlijke behandeling zou hebben ondervonden, werden meer geuit. Verwacht had echter mogen worden, dat deze klachten zouden zijn verstomd, nadat een zoo onverdacht strijder voor Rotter-

dams belangen als de heer Jan Schilthuis¹⁾ had aangevoerd, dat feitelijke grondslag eraan ontbreekt.

Nu de oude voorstelling in het artikel van den heer Vermey weder herleeft, komt het mij niet ondienstig voor hier een overzicht te geven van hetgeen door het Rijk en andere lichamen werd bijgedragen in de kosten van *aanleg* en *verbetering* (dus niet van onderhoud) van de verbindingen naar zee van de havens Amsterdam, Dordrecht en Rotterdam.

Amsterdam.²⁾

Kosten van overneming der werken van de Kanaalmij. tot aanleg van het Noordzeekanaal en voortzetting van deze werken door het Rijk f 29.962.500,—	
Hiervan kwam ten laste van het Rijk	f 23.890.000,—
De gemeente Amsterdam betaalde	„ 6.072.500,—
Kosten van aanleg van een nieuwe sluis te IJmuiden ingevolge de wet van 1887	„ 5.766.583,—
Geheel gedragen door het Rijk.	
Kosten uitdieping van een deel van het kanaal in 1896 door de gemeente Amsterdam	„ 322.806,82
Geheel door Amsterdam betaald.	
Kosten verbetering van het kanaal ingevolge de wet van 1899	„ 9.014.690,10
Rijk betaalde 90 pCt.	
Amsterdam 10 pCt.	
Kosten verbredening kanaal en aanleg van een nieuwe sluis ingevolge wet 1914 over de jaren 1917 t/m. 1931	„ 23.072.152,14
Rijk betaalde 66% pCt.	
Amsterdam 27% pCt.	
Provincie Noord-Holland 5% pCt.	
De totale kosten van aanleg en verbetering van het Noordzeekanaal bedroegen derhalve	„ 68.138.732,06
Rijk betaalde hiervan f 53.151.238,85 of 78 pCt.	
Amsterdam	„ 13.705.706,98 „ 20,1 „ ³⁾
Prov. Noord-Holland „ 1.281.786,23 „ 1,9 „	

Dordrecht.

Kosten, verbonden aan het scheppen van een waterweg naar zee door verbetering van de Oude Maas	± 7.000.000,—
Rijk betaalde 90 pCt.	
Dordrecht 10 pCt.	

Rotterdam.⁴⁾

Kosten v. eersten aanleg N. Waterweg f 18.006.993,—	
Geheel gedragen door het Rijk.	
Kosten verbeteringen N. Waterweg van 1881—1896	„ 20.800.000,—
Rijk betaalde 90 pCt.	
Rotterdam 10 pCt.	
Kosten uitdieping volgens wet 1908	„ 4.000.000,—
Rijk betaalde 80 pCt.	
Rotterdam 20 pCt.	
Kosten verbeteringen krachtens wet 1917	„ 5.000.000,—
Rijk betaalde 66% pCt.	

¹⁾ Zie zijn lezing „Wat doen andere landen voor hun havens en wat doet Nederland voor Rotterdam?”, gepubliceerd in „Beschouwingen over de haven van Rotterdam”, uitg. Nijgh & van Ditmar N.V. 1932.

²⁾ Gegevens ontleend aan: Geschiedenis en beschrijving van het Noordzeekanaal, bewerkt door H. Wortman en G. J. v. d. Broek, Uitg. Dept. van Waterstaat 1909, en Dr. M. G. de Boer, De Haven van Amsterdam en haar verbinding met de zee, 1926.

³⁾ Bovendien betaalde Amsterdam nog f 1 miljoen aan het Rijk voor den afkoop van de kanaalrechten.

⁴⁾ Gegevens ontleend aan: A. T. de Groot, De Waterweg langs Rotterdam naar zee, 1866—1916, uitgave van het Dept. van Waterstaat; en Gedenkboek Rotterdamsche Kamer van Koophandel.

Gemeente Rotterdam 22²/₁₀ pCt.

Rotterdamsche K. v. K. en F. 11¹/₁₀ pCt.

Totale kosten van aanleg en verbetering van den Nieuwen Waterweg derhalve ..... „ 47.806.993,—
Rijk betaalde hiervan ... f 43.260.326 of 90,5 pCt.
Gemeente Rotterdam .... „ 3.991.111 „ 8,4 „
Rotterd. K. v. K. en F. .. „ 555.555 „ 1,1 „

Gelijk uit bovenstaande gegevens ten duidelijkste blijkt, kan Rotterdam er zich bezwaarlijk over beklagen, door het Rijk bij de verschaffing van een weg naar zee minder gunstig te zijn behandeld dan andere havens.

Naschrift. Mijn antwoord aan Mr. W. G. Vegting kan kort zijn. Indien de schrijver mijn artikel nog eens aandachtig naleest, zal hij bemerken, dat door mij uitsluitend is gesproken over Rotterdam's haven en de Zeehaven Dordrecht. Over „andere Nederlandsche zeehavens” is door mij niet gerept. De cijfers ten aanzien van Amsterdam zijn dan ook niet ter zake dienend. Nochtans — mijn criticus heeft zich hiervan blijkbaar geen rekenschap gegeven — toonen zijn eigen cijfers aan, dat Amsterdam in de totale kosten, verbonden aan de totstandkoming van den waterweg naar zee, 20,1 pCt. heeft bijgedragen¹⁾, tegen Dordrecht slechts 10 pCt. Ik laat het gaarne aan den lezer over hieruit zijn eigen conclusies te trekken. Zijn eigen conclusies; immers laat de schrijver geheel onbeantwoord de door mij aan de orde gestelde principiële vraag: Is het economisch verdedigbaar om ten koste van millioenen in de onmiddellijke nabijheid van Neêrland's eerste havenstad, een concurrerende haven te stichten, die het praktisch uitsluitend moet hebben van verkeer, dat normaliter via Rotterdam zou gaan, teneinde het in de Zeehaven-Dordrecht gestoken kapitaal ook maar eenigermate rendabel te maken? Hij geeft een reeks ten deele irrelevante cijfers en beroept zich verder op den heer Jan Schilthuis. Ten aanzien van de kosten, verbonden aan het totstandkomen van den waterweg van Rotterdam naar zee wijs ik erop, dat, blijkens de cijfers van den schrijver, de kosten van eersten aanleg, rond f 18 millioen, geheel, die gedurende het tijdvak 1881—1896 — f 20,8 millioen — voor 90 pCt. en die krachtens de wet 1908 — f 4 millioen — voor 80 pCt. door het Rijk werden gedragen. Er valt een duidelijk stijgende lijn waar te nemen wat het Rotterdamsch aandeel aangaat, culmineerend in de regeling krachtens wet 1917 — f 5 millioen — toen Rotterdam tezamen met particulieren ruim 33 pCt. bijdroeg. L'art de grouper les chiffres, waarbij de schrijver onbesproken laat de vraag of het billijk en economisch juist gezien is de totstandkoming der Dordtsche Zeehaven te bevorderen en Dordrecht's aandeel in de kosten van aanleg op slechts 10 pCt. vast te stellen, nadat Rotterdam, mede door het particulier initiatief allengs was gegroeid tot één der belangrijkste, zoo niet de grootste West-Europeesche vastelandshaven en daarmee tot *nationalen* welvaartsfactor, en *nadat* Rotterdam om zich als wereldhaven te handhaven, in de laatste kosten voor verbetering ruim 33 pCt. had bijgedragen. Een objectieve beoordeeling der cijfers en *proporties* is niet mogelijk zonder tegelijkertijd de beginselkwestie zelve te bespreken. Doet men dit laatste niet, dan is iedere vruchtbare gedachtenwisseling a priori onmogelijk.

C. VERMEY.

¹⁾ Afgezien van een bedrag van f 1 millioen aan het Rijk voor den afkoop der kanaalrechten voldaan.

VERBETERING VAN DEN WATERWEG VAN DORDRECHT NAAR ZEE.

De Heer S. Hoogstra schrijft ons:

Evenals zoovelen, die belang hebben bij de een of andere Rotterdamsche onderneming op het gebied van scheepvaart of van overlading van goederen, is de

heer Vermey in zijn artikel onder bovenstaanden titel, verschenen in E.-S.B. van 8 Aug. jl., van meening, dat alle gelden, welke worden besteed aan de verbetering van de Dordtsche haven of haren nieuwen toegangsweg, weggeworpen zijn. Er is reeds zooveel op dit stramien geborduurd, dat het geen zin heeft om hierover nogmaals een polemiek te beginnen, temeer, omdat waarschijnlijk en de heer Vermey en schrijver dezes door hun maatschappelijke positie niet voldoende objectief zullen zijn om in deze te kunnen oordeelen. Dit artikel zou dan ook in de pen zijn gebleven, wanneer de heer Vermey in zijn betoog niet zooveel vraagtekens had geplaatst en dus vragen had gesteld, welke waard zijn beantwoord te worden en wanneer hij in zijn betoog niet enkele vergissingen had begaan.

Het College van B. en W. heeft zich, alvorens het den Raad adviseerde een crediet van ruim f 100.000 voor verdere uitdieping van de Oude Maas toe te staan, inderdaad grondig op de hoogte gesteld van de diepgangen der schepen, welke den Nieuwen Waterweg in den loop der laatste jaren zijn binnengekomen. Het heeft deze schepen in verschillende rubrieken ingedeeld en daarbij is gebleken, dat van verschillende groepen een betrekkelijk groot percentage Dordrecht bij de tegenwoordige diepte van de Oude Maas niet kan bereiken. Van de schepen met meer dan 5 M. diepgang, welke de laatste jaren den Nieuwen Waterweg zijn binnengekomen, kunnen bij de tegenwoordige diepte in de Oude Maas 62 pCt. ten allen tijde te Dordrecht binnenkomen; bij een diepte van 9¹/₂ M. — H.W. wordt dit percentage 90 pCt. Doch om het percentage gaat het niet alleen en zelfs niet in hoofdzaak. Als een transport van b.v. 10 schepen met verschillende diepgang op een bepaalde haven wordt afgesloten en één van deze 10 schepen heeft een te grooten diepgang om die haven te bereiken, dan gaat het geheele transport voor die haven verloren. Daardoor wordt het percentage der schepen, welke wegens te geringe diepte van den Dordtschen Waterweg niet naar Dordrecht komen, belangrijk vergroot. Bovendien moet niet alleen rekening worden gehouden met binnekomende, doch ook met uitgaande schepen met grooten diepgang. Wanneer deze schepen met hoogwater van Dordrecht vertrekken, is het water b.v. bij de Spijkenisserbrug reeds eenige decimeters gevallen, zoodat de maximum diepgang voor uitgaande schepen veel geringer is dan voor binnekomende.

Doch deze overwegingen zijn het niet alleen geweest, welke het Gemeentebestuur hebben geleid tot het beschikbaar stellen van een crediet; het is voornamelijk de ervaring, opgedaan in de afgelopen jaren. Indien enkele jaren geleden de Oude Maas een diepte had gehad van 9¹/₂ M. bij hoogwater, dan had zich te Dordrecht een belangrijke industrie gevestigd van groote internationale beteekenis, die nu voor Dordrecht en daarmee ook voor Nederland is verloren gegaan. Herhaalde malen is het voorgekomen, dat bevrachtingen op Dordrecht afsprongen, omdat de diepgang der schepen juist aan of over de grens van de beschikbare diepte was. En lang niet altijd zou het leiden van deze transporten over Dordrecht ten koste van Rotterdam zijn gegaan; dit zij hier ter geruststelling van den heer Vermey aan toegevoegd.

Overigens is de mededeeling van den heer Vermey, dat in Neêrland's eerste havenstad het aantal schepen, dat aan de grens van diepgang komt, uitermate onduidelijk, omdat er niet is uit op te maken, of hij de diepgangsgrens in den Dordtschen dan wel in den Rotterdamschen Waterweg bedoelt. De diepte van den laatste is 3 M. grooter dan die van den eerste, zoodat er ook wel een vrij groot verschil in de grenzen van den diepgang ligt. Heeft de heer Vermey de diepgangsgrens van den Dordtschen Waterweg bedoeld, dan is het niet te begrijpen, waarom voor het „absoluut te verwaarloozen percentage” vele millioenen moesten worden uitgegeven om den Rot-

terdamschen Waterweg 3 M. dieper te maken; bedoelt hij echter de diepgangsgrens van den Rotterdamischen Waterweg, dan zal het duidelijk zijn, dat dezelfde beweegredenen, welke Rotterdam hebben genoopt om aan de Regeering verbetering van den Waterweg te verzoeken, ook het Gemeentebestuur van Dordrecht hebben geleid.

Wanneer de heer Vermey schrijft, dat Dordrecht tot het najaar van 1926 rond één millioen in de kosten van verbetering van de Oude Maas heeft bijgedragen, vergist hij zich. In 1925 werd met de uitdieping van de Oude Maas begonnen; in 1934 was de geheele verbetering van deze rivier, met inbegrip van de bruggen, gereed. Het geheele werk heeft tot heden 7 millioen gekost, waarvan 1 millioen uitgegeven werd voor onteigening van gronden langs de rivier. Van de overblijvende 6 millioen betaalde de gemeente Dordrecht 10 pCt., dus in totaal f 600.000. Te Dordrecht gevestigde industrieën, welke belang hadden bij een goeden waterweg om hare aanvoeren per zeeschip voor den wal te kunnen krijgen en een cargadoorsfirma droegen in deze kosten samen f 125.000 bij. De totale kosten voor verbetering van den Waterweg bedragen dus thans, in 1934, voor de gemeente Dordrecht f 475.000. In het najaar van 1926 kan dit bedrag dus niet een millioen zijn geweest.

De heer Vermey vindt de houding van de Regeering onverklaarbaar, omdat Rotterdam met ingang van 25 Nov. 1919 in de kosten van verdere uitdieping van den Nieuwen Waterweg $\frac{1}{2}$ tot een maximum van f 1½ millioen moest bijdragen, terwijl van Dordrecht voor de uitdieping van zijn waterweg naar zee tot 8½ M. slechts 10 pCt. wordt gevraagd. De heer Vermey schrijft hier een halve waarheid en een onjuistheid.

Een halve waarheid, omdat hij niet mededeelt, dat Rotterdam tot 1882 *niets* in de kosten van verbetering van zijn waterweg heeft bijgedragen en dat van het totale bedrag van f 53 millioen, dat van 1866 tot en met 1915, voor aanleg, verbetering en *onderhoud* van den Waterweg was uitgegeven, Rotterdam slechts bijna 2,9 millioen of 5,7 pCt. heeft betaald. Wanneer Dordrecht van het begin af 10 pCt. in de kosten van aanleg van zijn waterweg heeft bijgedragen, dan kan men toch moeilijk zeggen, dat de Regeering Dordrecht zooveel royaler behandelt dan Rotterdam.

Wanneer de heer Vermey aan bovenstaande cijfers mocht twifelen, dan gelieve hij het door het Ministerie van Waterstaat uitgegeven en door Ir. A. T. de Groot geschreven boekwerk getiteld „1886—1916. De Waterweg langs Rotterdam naar Zee” op te slaan. Dan zal hij op blz. 21 de bevestiging vinden, dat de gemeenten Rotterdam en Schiedam als meest belanghebbende handelssteden een bijdrage in de kosten van aanleg van den Nieuwen Waterweg weigerden, op blz. 52—53 de eerste bijdrage van 10 pCt. van Rotterdam bevestigd zien en op blz. 79 het cijfer van de totale kosten en de totale bijdrage van Rotterdam.

Een onjuistheid heeft de heer Vermey geschreven, waar hij mededeelt, dat van de gemeente Dordrecht voor de uitdieping van haar Waterweg slechts 10 pCt. werd gevraagd. Niet voor de uitdieping, maar voor den aanleg droeg Dordrecht 10 pCt. bij, een bijdrage, die indertijd door Rotterdam voor zijn Waterweg werd geweigerd. Voor de uitdieping is de bijdrage gesteld op 30 pCt.. De Oude Maas was nooit een waterweg voor zeeschepen. Vóór de verbetering van de Oude Maas was de weg langs het Hollandsch Diep en het Goereesche Gat de verbinding met de zee, zooals vóór de doorgraving van den Hoek van Holland de verbinding van Rotterdam met de zee gevormd werd door de Nieuwe Maas, Voornsche Kanaal en het Goereesche Gat. De verbetering van de Oude Maas, de uitdieping van de rivier tot 8½ M., was de aanleg van den Waterweg. Nu deze aanleg gereed is, volgt de verdere uitdieping.

Aan het slot van zijn artikel meent de heer Vermey,

dat het uit te voeren werk er weinig toe zal bijdragen om de werkloosheid te verminderen. Hij schat het aantal werkloozen, dat daarbij te werk zal worden gesteld, op circa vijftig. Om zeker te zijn, heeft ondergeteekende zich gewend tot een lid van de betreffende sub-commissie, dat hem mededeelde, dat er ongeveer 100 werkloozen gedurende één jaar te werk zullen worden gesteld en dat, rekening houdende met onderhoud van baggermateriaal en steenkolenverbruik, bij de tegenwoordige lage prijzen van baggerwerk, ongeveer $\frac{1}{2}$ van het uitgetrokken bedrag aan arbeidsloon zal worden uitbetaald.

Hiermede zijn de vragen, welke de heer Vermey aan het Gemeentebestuur van Dordrecht heeft gericht, beantwoord en enkele vergissingen rechtgezet. De vele schampere opmerkingen, al of niet tusschen aanhalingsteekens, de suggestieve vraagteekens en uitroepsteekens mogen indruk maken op het niet-deskundige deel van de lezers; het deskundige deel weet ze naar de juiste waarde te schatten. Aan meer of minder nette scheldpartijen aan het adres van Dordt is men trouwens de laatste jaren al gewoon geraakt. Daarom zou dit artikel met deze laatste opmerking ook gevoegelijk beëindigd kunnen worden, als de heer Vermey niet opnieuw zoo scherp de tegenstelling Rotterdam—Dordrecht naar voren had gebracht, juist in een tijd, waarin zoowel van min of meer officiële Rotterdamische als van Dordtsche zijde onderling overleg wordt gepleegd om te komen tot een rationeeler exploitatie van het havengebied aan Rijn- en Maasmonden. Is het den heer Vermey niet mogelijk Dordrecht en den Dordtschen Waterweg te zien als een onderdeel van dit geheele complex?

Het zal toch den heer Vermey niet onbekend zijn, dat ook Rotterdam groot belang heeft bij een goed bevaarbare Oude Maas? Het Rotterdamische Gemeentebestuur heeft dit ingezien en tijdig de hand gelegd op belangrijke terreinen aan den Noordelijken oever. Is niet in de nabijheid van de Oude Maas het groote spoorweg-rangterrein voor Rotterdam-Zuid geprojecteerd en komt niet op het uitbreidingsplan van Rotterdam het z.g. Koedoodkanaal voor, een verbinding tusschen de Waalhaven en de Oude Maas, welke voor de Rotterdamische Rijnvaart van overwegend groote beteekenis zal zijn? Vooraanstaande Rotterdamers zien dit in en daarom is het toe te juichen, dat pogingen in het werk worden gesteld om inzake havenexploitatie, uitgifte van industrie-terreinen, verbetering van land- en waterwegen, vaststellen van tarieven, etc. tot een nauwer overleg, tot een betere rieling te komen. Die richting moet het uit; de tegenwoordige toestand is niet bevredigend. Wanneer bij de belanghebbenden de goede wil daartoe aanwezig is, zal het niet moeilijk zijn tot een bevredigende oplossing te komen en wordt aan alle onnoodig en onnut geschrijf een einde gemaakt.

N a s c h r i f t. Het betoog van den heer S. Hoogstra wordt ontsierd door uitdrukkingen als „halve waarheden”, „onjuiste cijfers”, „scheldpartijen” e.d. Ik zal mij dan ook beperken tot enkele *zakelijke* opmerkingen. De wijze, waarop deze schrijver gemeend heeft op mijn beschouwing te moeten reageren, moge al den indruk wekken dat het *hem* moeilijk valt de zaak waarom het gaat objectief te behandelen, ik meen — ook in het verleden — vaak genoeg te hebben getoond dat subjectiviteit *mij* bij de bespreking van Rotterdamische havenproblemen in den ruimsten zin des woords, vreemd is.

Met nadruk heb ik in mijn beschouwing erop gewezen, dat het interessant en leerzaam zou zijn gedetailleerde, concrete gegevens te vernemen ten aanzien van de gevallen waarin schepen wegens te grooten diepgang niet te Dordrecht konden laden of lossen en naar elders moesten worden gedirigeerd. De heer Hoogstra, die krachtens zijn officiële functie onmiddellijk over het noodige cijfermateriaal moet kunnen

OVERZICHT VAN DEN STAND DER RIJKSMIDDELEN.

(In Guldens)

Afdeling I Dir. belastingen.	Kohieren voor den dienst 1934 ¹⁾			Zuiver bedrag der kohieren (met inbegrip v/d. opv. v/h. Leeningf. 1914) voor den vorigen dienst t m. dezelfde maand van het vorige jaar ²⁾
	Totaal bedrag	Bedragen, welke zijn teruggegeven of anders dan wegens betaling op de kohieren afgeschreven	Zuiver bedrag	
Grondbelast. a)	9.713.103	4.876	9.708.227	9.509.947
Inkomst.bel. b)	37.445.282	1.200.567	36.244.715	43.285.463
Vermogensbel. c)	10.985.484	98.490	10.886.994	10.801.847
Verdedig.bel. f	6.539.032	81.767	6.457.265	6.818.580
Totalen..	64.682.901	1.385.700	63.297.201	70.415.837

a) 1/2 hoofdsom + 20 procenten op de hoofdsom der gebovde eigendommen.

b) Hoofdsom + 20 procenten. c) Hoofdsom + 55 procenten.

¹⁾ Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit 2/3 gedeelte van het met 1 Mei 1934 aanvangende belastingdienstjaar 1934/1935 en 1/3 gedeelte van het belastingdienstjaar 1933/1934.

²⁾ Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit 2/3 gedeelte van het belastingdienstjaar 1933/1934 en 1/3 gedeelte van het belastingdienstjaar 1932/1933.

Afdeling II. Overige middelen.	Juli 1934	Sedert 1 Januari 1934	Overeenkomstige periode 1933
Benaming der middelen			
Divid.- en tantiëmel. *)	3.129.536	8.776.707	8.797.616
Rechten op den invoer *)	8.457.999	43.323.942	49.084.938
Statistiekrecht	140.049	1.022.170	1.102.747
Accijns op zout	189.890	1.146.884	1.243.739
Accijns op geslacht	482.832	3.813.144	3.753.016
Accijns op wijn *)	57.508	1.481.818	1.363.097
Accijns op 't gedistill. *)	2.215.013	17.221.709	19.064.817
Accijns op bier *)	1.090.207	6.046.861	5.971.175
Accijns op suiker *) ...	5.746.038	29.475.146	35.409.523
Accijns op tabak *) ...	3.160.946	17.518.552	17.013.743
Bel. op gouden en zilverw.	38.136	299.814	363.229
Omzetbelasting *)	3.728.011	26.575.941	—
Couponbelasting *)	624.313	2.316.612	—
Recht. en boeten v. zegel ⁵⁾	1.999.531	10.314.058	9.518.142
Recht. en boet. v. registr.	1.096.241	6.890.774	6.557.429
Recht. en boet. v. successie, v. overgang bij overlijden en v. schenking	3.925.217	20.183.737	18.109.818
Opbrengst d. loodsgelden	333.045	2.228.680	2.010.733
Totalen....	36.414.512	198.636.549	179.363.762

*) Hoofdsom en opcenten, ook wat betreft de ontvangsten over het vorige jaar, bedoeld in kolom 3.

³⁾ Het verschil tusschen de raming en de opbrengst van dit middel, is in hoofdzaak het gevolg van de in vorige overzichten medegedeelde oorzaken.

⁴⁾ Ofschoon de raming van dit middel over een vol jaar is berekend, trad de wet tot heffing van deze belasting eerst op 25 Februari 1934 in werking.

⁵⁾ Hieronder begrepen wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissionairs in effecten, enz. f 325.793 (Beursbel.)

⁶⁾ Id. f 1.981.943.

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET WEGENFONDS.

Wegenbelasting	1.113.161	9.945.803	9.540.849
Rijwielbelasting	4.407.627	4.538.453	4.133.162
Totaal	5.520.788	14.484.256	13.674.011

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET GEMEENTEFONDS.

	Dienst 1933/1934 Zuiver bedrag der kohieren tot en met de maand Juli 1934	Zuiver bedrag der kohieren voor den dienst 1932/33 tot en met de zelfde maand van 1933
Gemeente.f.belast. ...	60.387.008	70.309.313
Tijd. opv. o. d. gem. f. b.	22.916.562	—
Opv. verm. t. get. v. 50	5.814.229	5.531.552
Tijd. opv. o. d. verm. b.	3.488.537	—

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. (Disc Wissels. 2 1/2)	19 Sept. '33	Lissabon	5 1/2	8 Dec. '33
Bel. Binn. Eff. 3	19 Sept. '33	London	2 30	Junij '32
Bk. (Vrsch. in R.C. 3)	19 Sept. '33	Madrid	6	26 Oct. '32
Athene	7	N.-York F.R.B. 1 1/2	1	1 Feb. '34
Batavia	4	Oslo	3 1/2	22 Mei '33
Belgrado	6 1/2	Parijs	2 1/2	31 Mei '34
Berlijn	4	Praag	3 1/2	25 Jan. '33
Boekarest	6	Pretoria	3 1/2	15 Mei '33
Brussel	3	Rome	3	11 Dec. '33
Budapest	4 1/2	Stockholm	2 1/2	17 Oct. '32
Calcutta	3 1/2	Tokio	3.65	2 Juli '33
Dantzig	3	Weenen	4 1/2	27 Juni '34
Helsingfors	4 1/2	Warschau ...	5	26 Oct. '33
Kopenhagen	2 1/2	Zwits. Nat. Bk. 2	22	Jan. '31

OPEN MARKT.

	1934				1933	1932	1914
	18 Aug.	13/18 Aug.	6/11 Aug.	30 Juli/4 Aug.	14/19 Aug.	15/20 Aug.	20/24 Juli
Amsterdam Partic. disc.	5/8	5/8	5/8-3/4	3/4-7/8	3/4-11/8	1/4-1/2	3 1/8-3 1/16
Prolong.	—	1	1	1	1	1	2 1/4-3 1/4
Londen Daggeld...	3/4-1	3/4-1	1/2-1	1/2-1	1/4-1	1/2-1	1 1/2-2
Partic. disc.	1 1/16	1 1/16	3/4-1 1/16	3/4-1 1/16	3/8	1 1/16-3/4	4 1/4-3 1/4
Berlijn Daggeld...	4-5 1/4	4-5 1/2	4-5 1/4	4 1/8-5 1/8	4 1/4-5 1/2	5 1/8-6 1/2	—
Maandgeld	4 1/2-6	4 1/2-6	4 1/2-6	3 7/8-5	4 1/2-6	5-6 1/2	—
Part. disc.	3 3/4	3 3/4	3 1/4	3 1/4	3 7/8	4 1/2	2 1/2-1 1/2
Warenw. ...	4-1/4	4-1/4	4-1/4	4-4 1/4	4-1/2	5-1/2	—
New York Daggeld ¹⁾	1	1	1	1	1	2-1/4	1 1/4-2 1/2
Partic. disc.	3/16	3/16	3/16	3/16	3/16	7/8	—

¹⁾ Koers van 17 Aug. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

WISSELKOERSEN.
KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
14 Aug. 1934	1.45 1/8	7.42 1/2	57.65	9.72 1/2	34.65	100 1/16
15 " 1934	1.46	7.41 1/2	57.70	9.72 1/2	34.63 1/2	100 1/16
16 " 1934	1.46 1/8	7.42 1/8	57.67 1/2	9.72 1/2	34.64	100 1/2
17 " 1934	1.45 13/16	7.42 1/2	57.68	9.73 1/2	34.68	100 1/2
18 " 1934	1.45 13/16	7.42 1/2	57.95	9.73 1/2	34.69 1/2	100 1/2
20 " 1934	1.46 1/16	7.42 5/8	58.—	9.73 1/2	34.68	100 1/2
Laagste d.w ¹⁾	1.45	7.41	57.50	9.72	34.57 1/2	100
Hoogste d.w ¹⁾	1.46 1/2	7.43 1/2	58.20	9.74	34.72 1/2	100 5/8
Muntpariteit	2.4878	12.1071	59.263	9.747	34.592	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
14 Aug. 1934	48.16	—	6.13 1/2	1.47 1/2	12.66	20.18
15 " 1934	48.15	—	6.14	1.48	12.66 1/2	20.17 1/2
16 " 1934	48.16	—	6.13	1.48	12.67 1/2	20.17 1/2
17 " 1934	48.17	—	6.12 1/2	1.48	12.67	20.18
18 " 1934	48.18	—	6.12 1/2	1.47 1/2	—	—
20 " 1934	48.17	—	6.12 1/2	1.48	12.68	20.19
Laagste d.w ¹⁾	48.10	27.85	6.10	1.45	12.62 1/2	20.10
Hoogste d.w ¹⁾	48.22 1/2	28.—	6.16	1.50	12.70	20.30
Muntpariteit	48.003	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Helsingfors *)	Buenos-Aires 1)	Montreal 1)
14 Aug. 1934	38.30	33.17 1/2	37.30	3.27 1/2	40 5/8	1.49 3/4
15 " 1934	38.25	33.15	37.25	3.28	40 1/2	1.49 3/4
16 " 1934	38.30	33.20	37.30	3.28	40 5/8	1.50
17 " 1934	38.30	33.20	37.30	3.28	40 1/2	1.49 1/2
18 " 1934	38.32 1/2	33.20	37.40	3.28	40 5/8	1.49 3/4
20 " 1934	38.35	33.20	37.32 1/2	3.28	40 1/2	1.49 1/8
Laagste d.w ¹⁾	38.—	32.90	37.—	3.25	39 3/4	1.49
Hoogste d.w ¹⁾	38.55	33.50	37.60	3.30	41	1.50 1/2
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95 3/4	2.4878

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave.

In 't 1ste of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
14 Aug. 1934	5,09 1/2	6,68 5/8	39,67	68,72
15 " 1934	5,07 7/8	6,66 1/8	39,67	68,53
16 " 1934	5,08 7/8	6,67	39,25	68,56
17 " 1934	5,10	6,68 1/2	39,76	68,66
18 " 1934	5,09	6,67 1/2	39,75	68,56
20 " 1934	5,08 1/8	6,67 1/8	40,21	68,57
21 Aug. 1933	4,50 1/2	5,35 1/2	32,55	55,08
Muntpariteit ..	4,86	3,90 5/8	23,81 1/2	40 5/16

	GRANEN EN ZADEN										TUINBOUWARTIKELEN						VLEESCH			
	TARWE 80 K.G. La Plata loco Rotterdam/Amsterdam per 100 K.G.		ROGGE 74 K.G. Bahia Blanca loco R'dam/A'dam per 100 K.G.		MAIS La Plata loco R'dam/A'dam per 2000 K.G.		GERST 64/65 K.G. La Plata loco Rotterdam/A'dam per 2000 K.G.		LIJNZAAD La Plata loco R'dam/A'dam per 1960 K.G.		DRUIVEN Black Alicante per K.G. Westland		TOMATEN A per K.G. Westland		VROEGE AARD-APPELEN p. 100 K.G. Groote-broek		RUND-VLEESCH (versch) Gem.v. 3kw. per 100 KG. Rotterdam		VARKENS-VLEESCH (versch) per 100 KG. Rotterdam	
	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1925	17,20	100,0	13,07 ⁵	100,0	231,50	100,0	236,00	100,0	462,50	100,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1926	15,90	92,4	11,75	89,9	174,25	75,3	196,75	83,4	360,50	77,9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1927	14,75	85,8	12,47 ⁵	95,4	176,00	76,0	237,00	100,4	362,50	78,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1928	13,47 ⁵	78,3	13,15	100,6	226,00	97,7	228,50	96,8	363,00	78,5	0,80	100,0	20,—	100,0	4,93	100,0	93,—	100,—	77,50	100,—
1929	12,25	71,2	10,87 ⁵	83,2	204,00	88,1	179,75	76,2	419,25	90,6	0,64	80,0	16,—	80,0	3,15	63,9	96,40	103,7	93,12 ⁵	120,—
1930	9,67 ⁵	56,3	6,22 ⁵	47,6	136,75	59,1	111,75	47,4	356,00	77,0	0,62	77,5	20,—	100,0	4,12	83,6	108,—	116,1	72,90	94,—
1931	5,55	32,3	4,55	34,8	84,50	36,5	107,25	45,4	187,00	40,4	0,49	61,3	14,50	72,5	4,95	100,4	88,—	94,6	48,—	61,—
1932	5,22 ⁵	30,4	4,62 ⁵	35,4	77,25	33,4	100,75	42,7	137,00	29,6	0,41	51,3	11,50	57,5	1,69	34,3	61,—	65,6	37,50	48,—
1933	5,01 ⁵	29,2	3,54	27,1	68,50	29,6	70,00	30,0	148,00	32,0	0,31	38,8	8,21	41,1	0,85	17,2	52,—	55,9	49,50	63,—
Jan. 1932	5,05	29,4	5,07 ⁵	38,8	71,25	30,8	114,00	48,3	142,50	30,8	—	—	—	—	—	—	70,—	75,3	40,—	51,—
Febr. "	5,30	30,8	5,07 ⁵	38,8	74,00	32,0	108,50	46,0	142,25	30,8	—	—	—	—	—	—	68,—	73,1	34,—	43,—
Maart "	5,52 ⁵	32,1	5,80	44,4	86,75	37,5	118,00	50,0	143,25	31,0	—	—	—	—	—	—	67,—	72,0	32,—	41,—
April "	5,65	32,7	6,22 ⁵	47,6	88,75	38,3	124,50	52,8	135,25	29,2	—	—	—	—	—	—	63,—	67,7	28,—	36,—
Mei "	5,60	32,6	5,30	40,5	78,00	33,7	116,00	49,2	130,25	28,2	—	—	—	—	—	—	63,—	67,7	26,—	33,—
Juni "	5,22 ⁵	30,4	4,15	31,7	80,75	34,9	105,75	44,8	128,75	27,8	—	—	—	—	—	—	67,—	72,0	34,—	43,—
Juli "	4,90	28,5	4,—	30,6	78,75	34,0	100,25	42,5	129,75	28,1	—	—	15,50	77,5	2,07	—	64,—	68,8	35,50	45,—
Aug. "	5,20	30,2	4,07 ⁵	31,2	77,50	33,5	98,25	41,6	133,00	28,8	0,56	70,0	8,—	40,0	1,31	26,6	62,—	66,7	40,50	52,—
Sept. "	5,47 ⁵	31,8	4,20	32,1	78,50	33,9	88,50	37,5	150,75	32,6	0,37	46,3	5,50	27,5	—	—	55,—	59,1	42,50	54,—
Oct. "	5,25	30,5	3,92 ⁵	30,0	74,50	32,2	79,50	33,7	138,25	29,9	0,30	37,5	17,—	85,0	—	—	51,—	54,8	44,—	56,—
Nov. "	4,90	28,5	3,90	29,8	71,25	30,8	79,00	33,5	135,25	29,2	—	—	—	—	—	—	53,—	57,0	46,—	59,—
Dec. "	4,72 ⁵	27,5	3,80	29,1	66,25	28,6	75,25	31,9	135,00	29,2	—	—	—	—	—	—	53,—	57,0	46,—	59,—
Jan. 1933	4,95	28,8	3,75	28,7	73,00	31,5	75,25	31,9	136,50	29,5	—	—	—	—	—	—	50,50	54,3	44,75	57,—
Febr. "	4,77 ⁵	27,8	3,70	28,3	71,00	30,7	74,75	31,7	130,25	28,2	—	—	—	—	—	—	49,25	53,0	45,—	58,—
Maart "	5,05	29,4	3,82 ⁵	29,3	73,50	31,7	76,25	32,3	130,50	28,2	—	—	—	—	—	—	48,50	50,0	46,—	59,—
April "	5,15	29,9	3,75	28,7	72,75	31,4	71,25	30,2	129,50	28,0	—	—	—	—	—	—	49,50	53,2	48,25	62,—
Mei "	5,40	31,4	3,77 ⁵	28,9	70,50	30,5	73,25	31,0	146,75	31,7	—	—	—	—	—	—	52,25	56,2	49,—	63,—
Juni "	5,25	30,5	3,55	27,2	66,00	28,5	75,75	32,1	163,25	35,3	—	—	—	—	—	—	51,25	55,1	48,—	61,—
Juli "	5,82 ⁵	33,9	3,85	29,4	64,25	27,8	78,00	33,1	176,25	38,1	—	—	13,55	67,8	0,83	16,8	49,25	53,0	48,50	62,—
Aug. "	5,30	30,8	3,55	27,2	61,25	26,5	67,75	28,7	161,50	34,9	0,41	51,3	8,—	40,0	0,86	17,4	49,—	52,7	49,25	63,—
Sept. "	4,95	28,8	3,47 ⁵	26,6	61,00	26,3	65,25	27,6	159,00	34,4	0,25	31,3	2,70	13,5	—	—	50,25	54,0	54,—	69,—
Oct. "	4,40	25,6	3,—	22,9	60,25	26,0	63,50	27,0	141,25	30,5	0,27	33,8	8,60	43,0	—	—	56,25	60,5	54,25	70,—
Nov. "	4,55	26,5	2,95	22,6	74,50	32,2	60,00	25,4	147,25	31,8	—	—	—	—	—	—	59,50	64,0	54,37 ⁵	70,—
Dec. "	4,57	26,6	3,30	25,3	73,50	31,7	59,25	25,1	154,50	33,4	—	—	—	—	—	—	60,75	65,3	53,50	69,—
Jan. 1934	4,75	27,6	3,10	23,7	65,25	28,2	58,00	24,6	144,25	31,2	—	—	—	—	—	—	62,50	67,2	53,75	69,—
Febr. "	3,40	19,8	2,77 ⁵	21,2	65,25	28,2	58,50	24,8	133,00	28,8	—	—	—	—	—	—	63,—	67,7	53,50	69,—
Maart "	3,25	18,9	2,72 ⁵	20,8	70,75	30,6	58,75	24,9	132,00	28,5	—	—	—	—	—	—	61,75	66,4	50,50	65,—
April "	3,20	18,6	2,70 ⁵	20,7	70,50	30,5	56,75	24,0	136,50	29,5	—	—	—	—	—	—	63,50	68,3	49,12 ⁵	63,—
Mei "	3,32 ⁵	19,2	2,87 ⁵	21,9	62,00	28,8	63,00	26,7	154,50	33,4	—	—	—	—	—	—	65,75	70,7	47,50	61,—
Juni "	3,67 ⁵	21,4	3,17	24,3	65,00	28,1	74,75	31,7	156,50	33,8	—	—	—	—	—	—	63,25	68,0	43,75	56,—
Juli "	3,81	22,1	3,31	25,4	71,50	30,9	78,75	33,4	151,25	32,7	—	—	8,28	41,4	3,52	71,3	63,—	67,7	44,62 ⁵	57,—
6 Aug. 9)	4,50	26,2	4,30	32,9	83,00	35,9	90,00	38,1	161,00	34,8	0,43	53,8	6,93	34,7	3,09	62,7	63,—	67,7	43,50 ⁷	56,—
13 "	4,50	26,2	4,50	34,4	85,50	36,9	97,00	41,1	163,00	35,2	0,37	46,3	10,62	53,1	2,90	58,8	64,30 ⁹	69,1	43,50 ⁸	55,—
20 "	4,25	24,7	4,—	30,6	80,00	34,6	90,00	38,1	158,00	34,2	0,37	46,3	7,22	36,1	3,39	68,8	64,80 ¹⁰	69,7	43,— ⁹	56,—

1) Men zie voor de toelichting op dezen staat de nos. van 8, 15 Aug. 1928, 25 Febr. 1931 en 15 Febr. 1933. 2) Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2 van Jan. 1931 tot 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74/5 K.G. Hongaarsche vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 74 K.G. Zuid-Russische; van 23 Mei 1932 tot 2 Oct. 1933 No. 2 Canada. 4) T. Canada. Van 19 Sept. '32 tot 24 Juli '33 62/63 K.G. Z.-Russ. 5) De jaargemiddelen zijn berekend uit de gemiddelde prijzen van April, Mei en Juni van het betreffende jaar.

	MINERALEN						TEXTIELGOEDEREN										DIVERSEN			
	STEENKOLEN Westfaalsche/ Hollandsche bunkerkolen, ongezeefd f.o.b. R'dam/A'dam per 1000 K.G.		PETROLEUM Mid. Contin. Crude 33 1/3 m 33.9 ^o Bé s. g. per barrel		BENZINE Gulf exp. 64/66 ^o §cts. per U.S. gallon		KATOEN					WOL gekamde Australische, Merino, 64's Av. loco Bradford per lb.		WOL gekamde Australische, Crossbred Colonial Carded, 50's Av. loco Bradford per lb.		KOE- HUIDEN Gaaf, open kop 57-61 pnd.		KALK- SALPETER Gld. per 100 KG. netto		
	f.	%	\$	%	§cts.	%	§cts.	%	pence	%	pence	%	pence	%	pence	%	f.	%	f.	%
1925	10,80	100,0	1,68	100,0	14,86	100,—	23,25	100,0	29,27	100,—	9,35	100,—	55,00	100,0	29,50	100,0	34,70	100,0	12,—	100,—
1926	17,90	165,7	1,89	112,5	13,65	91,9	17,55	75,5	16,24	55,5	6,30	67,4	47,25	85,9	24,75	83,9	28,46	82,0	11,61	96,—
1927	11,25	104,2	1,30	77,4	14,86	100,—	17,50	75,3	16,78	57,3	7,27	77,8	48,50	88,2	26,50	89,8	40,43	116,5	11,48	95,—
1928	10,10	93,5	1,20	71,4	9,98	67,2	20,00	86,0	19,21	65,6	7,51	80,4	51,50	93,6	30,50	103,4	47,58	137,1	11,48	95,—
1929	11,40	105,6	1,23	73,2	10,—	67,3	19,15	82,4	17,05	58,2	6,59	70,5	39,—	70,9	25,25	85,6	32,25	92,9	10,60	88,—
1930	11,35	105,1	1,12	66,7	8,77	59,0	13,55	58,3	12,—	41,0	3,92	41,9	26,75	48,6	16,25	55,1	25,36	73,1	9,84	82,—
1931	10,05	93,1	0,58	34,5	5,04	33,9	8,60	37,0	7,33	25,0	3,08	33,0	21,50	39,1	12,00	40,7	18,65	53,7	8,61	71,—
1932	8,00	74,1	0,81	48,2	4,50	30,3	6,45	27,7	5,21	17,8	3,11	33,3	16,00	29,1	8,50	28,8	11,15	32,1	6,15	51,—
1933	7,00	64,8	0,45	26,8	3,61	24,3	6,75	29,0	5,13	17,5	2,78	29,7	19,25	35,0	8,00	32,2	13,26	38,2	6,18	51,—
Jan. 1932	8,25	76,3	0,71	42,3	5,25	35,3	6,65	28,6	5,09	17,4	3,38	36,2	16,50	30,0	9,00	30,5	11,63	33,5	7,10	59,—
Febr. "	8,25	76,3	0,71	42,3	4,92 ⁵	33,1	6,90	29,7	5,31	18,1	3,51	37,6	16,25	29,5	9,00	30,5	11,75	33,9	7,25	60,—
Maart "	8,35	77,2	0,71	42,3	4,62 ⁵	31,1	6,90	29,7	5,37	18,3	3,30	35,3	16,50	30,0	8,75	29,7	10,25	29,5	7,40	61,—
April "	8,65	80,1	0,86	51,2	4,34	29,2	6,25	26,9	5,08	17,4	3,08	33,0	16,50	30,0	9,00	30,5	9,25	26,7	7,40	61,—
Mei "	8,30	76,9	0,86	51,2	4,25	28,6	5,80	24,9	4,57	15,6	2,76	29,5	15,75	28,6	8,25	28,0	8,88	25,6	7,40	61,—
Juni "	8,25	76,3	0,86	51,2	4,25	28,6	5,25	2												

ZUIVEL EN EIEN										METALEN													
BOTER per K.G. Leeuwar-Com. Noteering		BOTER p.K.G. Heffing Crisis Zuivel-Centr.		KAAS Edammer Alkmaar Fabrieks-kaas kl. m/K.G.		EIEN Gem. not. Eiermijn Roermond p. 100-st.		KOPER Standaard Locoprijzen per Eng. ton		LOOD Locoprijzen Londen per Eng. ton		TIN locoprijzen Londen per Eng. ton		IJZER Cleveland Foundry No. 3 f.o.b. Middlesb. per Eng. ton		GIETERIJ-IJZER (Lux III) p. Eng. t. f.o.b. Antwerpen		ZINK Locoprijzen Londen per Eng. ton		GOUD cash Londen per ounce fine		ZILVER cash Londen per Standard Ounce	
fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	£	%	£	%	£	%	Sh.	%	sh.	%	£	%	sh.	%	pence	%
1925	2.31	100.0	—	56.00	100.0	9.18	100.0	62.1/6	100.0	36.8/6	100.0	261.17/-	100.0	73/-	100.0	67/-	100.0	36.3/6	100.0	85/6	100.0	100.0	100.0
1926	1.98	85.7	—	43.15	77.1	8.15	88.8	58.11/-	93.5	31.1/6	85.3	290.17/6	111.1	86/6	118.5	68/8	102.5	34.2/6	94.3	85/-	99.5	28 1/2	89.3
1927	2.03	87.9	—	43.30	77.3	7.96	86.7	55.14/-	89.7	24.4/-	66.4	290.4/-	110.8	73/-	100.0	64/6	96.3	28.10/6	78.8	85/-	99.5	26 1/4	83.3
1928	2.11	91.3	—	48.05	85.8	7.99	87.0	63.16/-	102.8	21.1/-	57.8	227.5/-	86.8	66/-	90.4	62/8	93.5	25.5/6	69.9	85/-	99.5	26 1/4	81.1
1929	2.05	88.7	—	45.40	81.1	8.11	88.3	75.14/-	121.9	23.5/-	63.8	203.15/6	77.8	70/6	96.6	68/9	102.6	24.17/6	68.8	85/-	99.5	24 1/2	76.2
1930	1.66	71.9	—	38.45	68.7	6.72	73.2	54.13/-	88.0	18.1/6	49.6	142.5/-	54.3	67/-	91.8	59/6	88.8	16.17/6	46.6	85/-	99.5	17 1/2	55.4
1931	1.34	58.0	—	31.30	56.9	5.35	58.3	36.5/-	58.4	12.1/-	33.1	110.1/-	42.0	55/-	75.3	47/6	70.9	11.0/6	31.9	92/6	108.2	13 1/2	41.6
1932	0.94	40.7	—	22.70	40.5	4.14	45.1	22.17/-	36.8	8.12/-	23.6	97.2/-	37.1	42/-	57.5	37/-	55.2	9.16/6	27.1	118/-	138.0	12 1/2	40.1
1933	0.61	26.4	0.96	20.20	36.4	3.71	40.4	22.2/6	35.6	7.17/6	21.6	131.18/-	50.1	41/-	56.2	35/-	52.2	10.12/6	29.4	124.7 1/4	145.8	12 1/2	38.5
Jan. '32	1.16	50.2	—	25.75	46.0	4.71	51.3	27.14/6	44.7	10.14/-	29.4	98.18/-	37.8	41/6	56.8	42/-	62.7	10.6/6	28.5	120/3	140.7	13 1/8	43.2
Febr. "	1.34	58.0	—	27.75	49.6	3.79	41.3	26.4/-	42.2	10.5/-	28.1	99.2/6	37.9	41/6	56.8	40/-	59.7	10.1/-	27.6	119/6	139.9	14	43.6
Mrt. "	0.98	42.4	—	23.65	42.2	3.42	37.3	24.18/-	40.1	9.9/-	25.9	96.6/-	36.8	44/-	60.3	40/-	59.7	9.11/-	26.4	114/-	133.5	13 1/2	42.8
Apr. "	0.99	42.9	—	19.60	35.0	2.77	30.2	23.8/-	37.7	8.16/6	24.2	84.15/6	32.4	45/-	61.6	37/6	56.0	9.2/-	25.2	110/3	129.0	13 1/2	40.9
Mei "	0.82	35.5	—	19.65	35.1	2.88	31.4	21.6/-	34.3	8.1/-	22.0	89.13/6	34.2	44/-	60.3	37/6	56.0	9.9/-	26.1	112/9	132.0	12 1/2	39.3
Juni "	1.11	48.1	—	24.25	43.3	3.08	33.5	20.12/6	33.2	7.5/-	19.9	84.9/-	32.3	44/-	60.3	37/6	56.0	8.13/-	23.9	113/6	132.7	12 1/2	39.3
Juli "	0.96	41.6	0.45	19.55	34.9	3.12	34.0	19.2/6	30.8	7.3/6	19.7	90.17/6	34.7	42/6	58.2	37/-	55.2	8.6/6	23.0	116/-	135.7	12 1/2	38.5
Aug. "	0.76	32.9	0.58	17.90	32.0	3.72	40.6	22.4/6	35.8	7.17/6	21.6	101.1/-	38.6	42/-	57.5	36/6	54.5	9.13/6	26.7	118/6	138.6	12 1/2	39.9
Sept. "	0.84	36.4	0.65	19.70	35.2	4.64	50.5	25.8/-	40.9	9.10/6	26.1	109.9/6	41.8	42/-	57.5	35/-	52.2	11.2/-	30.7	118/9	138.8	13	40.5
Oct. "	0.82	35.5	0.73	25.50	45.5	5.73	62.4	22.5/6	35.9	8.7/-	22.9	105.13/6	40.4	41/-	56.2	34/6	51.5	10.8/6	28.8	121/6	142.1	12 1/2	38.9
Nov. "	0.81	35.1	0.78	26.50	47.3	6.65	72.4	21.19/-	35.4	8.4/6	22.6	104.7/6	39.9	40/-	54.8	34/6	51.5	10.8/-	28.7	125/9	147.2	12 1/2	38.3
Dec. "	0.73	31.6	0.85	22.55	40.3	5.12	55.7	19.12/6	31.6	7.9/6	20.5	100.10/6	38.4	39/-	53.4	34/6	51.5	10.7/-	28.6	125/9	147.2	11 1/2	35.8
Jan. '33	0.73	31.6	0.89	21.75	38.8	4.27	46.7	19.17/-	32.0	7.8/-	20.3	100.1/6	38.1	40/6	55.5	34/6	51.5	9.19/-	27.5	122/8	143.5	11 1/2	36.4
Febr. "	0.65	28.1	0.91	20.60	36.8	4.35	47.4	20.3/-	32.5	7.7/-	20.2	104.7/6	39.9	43/-	58.9	34/-	50.7	9.15/-	27.0	120/5	140.8	11 1/2	37.2
Mrt. "	0.53	22.9	0.99	19.40	34.6	2.80	30.5	20.3/-	32.3	7.10/-	20.6	104.18/3	40.1	43/-	58.9	34/7	51.6	10.7/-	28.6	120/5	140.8	12 1/2	38.7
Apr. "	0.54	23.4	1.00	18.55	33.1	2.07	22.6	20.11/6	33.1	7.12/6	20.9	109.17/-	42.0	43/-	58.9	35/6	53.0	10.8/6	28.8	120/1	140.4	12 1/2	39.9
Mei "	0.52	22.5	1.00	21.80	38.9	2.49	27.1	23.6/6	37.6	8.6/-	22.9	128.17/6	49.2	41/6	56.8	36/6	54.5	10.13/-	29.4	123/6	144.4	13 1/4	41.2
Juni "	0.52	22.5	1.00	23.50	42.0	2.50	27.2	25.7/-	40.8	9.4/-	25.3	151.10/-	57.9	42/-	57.5	37/-	55.2	11.12/6	32.1	122/3	143.0	13 1/4	41.2
Juli "	0.55	23.8	1.00	18.50	33.0	2.60	28.3	25.16/-	41.6	9.2/-	25.0	148.1/6	56.9	41/6	56.8	35/-	52.2	12.1/-	33.3	123/10 1/2	144.9	12 1/2	38.7
Aug. "	0.63	27.3	1.00	18.90	33.8	3.57	38.9	24.5/-	39.1	8.4/6	22.6	145.3/-	55.4	41/-	56.2	35/-	52.2	11.7/-	31.4	125/10	147.2	12	37.4
Sept. "	0.66	28.6	0.95	18.40	32.9	3.91	42.6	22.16/6	36.8	7.16/-	21.4	140.17/6	53.8	39/6	54.1	34/6	51.5	10.18/6	30.2	130/11	153.1	11 1/2	37.2
Oct. "	0.68	29.4	0.90	19.45	34.7	4.68	51.0	22.1/-	35.5	7.14/-	21.1	145.5/-	55.5	39/6	54.1	34/6	51.5	10.13/-	29.4	131/1	153.3	11 1/2	37.0
Nov. "	0.65	28.1	0.90	20.80	37.1	5.80	63.2	20.6/6	32.7	7.13/6	21.1	150.9/6	57.5	40/-	54.8	34/6	51.5	9.19/6	27.6	128 1/2	150.1	12 1/2	38.9
Dec. "	0.60	26.0	1.00	20.40	36.4	5.47	59.6	21.1/-	33.9	7.12/-	20.9	153.8/-	58.6	40/6	55.5	36/-	53.7	9.19/-	27.5	126/2 1/2	147.6	12 1/2	39.1
Jan. '34	0.50	21.6	1.00	20.40	36.4	5.05	55.0	21.7/-	34.4	7.7/-	20.2	148.3/-	56.8	39/6	54.1	36/-	53.7	9.12/-	26.5	129/6	151.5	12 3/4	39.7
Febr. "	0.47	20.3	1.00	21.55	38.5	3.68	40.1	20.9/6	33.0	7.4/-	19.8	140.13/-	53.7	39/6	54.1	36/5	54.4	9.1/-	24.9	137/1	160.3	12 1/2	38.9
Mrt. "	0.44	19.0	1.00	19.90	35.5	2.71	29.5	20.3/-	32.5	7.3/6	19.7	144.15/6	55.3	40/6	55.5	35/3	52.6	9.2/-	25.2	136/8	159.8	12 1/2	39.3
Apr. "	0.42	18.2	1.00	17.20	30.7	2.72	29.6	20.14/6	33.4	7.4/6	19.8	150.10/6	57.5	41/6	56.8	34/2	51.0	9.7/6	25.9	135 1/2	158.0	12 1/2	38.7
Mei "	0.41	17.7	1.00	16.05	28.7	2.54	27.7	20.4/-	32.5	6.16/6	18.7	144.19/6	55.4	40/6	55.5	32/9	48.9	9.2/-	25.2	136/3	159.4	12 1/2	37.5
Juni "	0.41	17.7	1.00	19.40	34.6	2.84	29.9	19.18/6	32.1	6.14/-	18.4	140.1/-	53.5	40/6	55.5	31/9	47.4	8.16/-	24.3	137/8 1/2	161.1	12 1/2	38.1
Juli "	0.40	17.3	1.00	21.50	38.4	2.71	30.6	18.11/6	29.9	6.14/6	18.5	142.9/-	54.0	40/6	55.5	32/4	48.2	8.6/-	22.9	137/11	161.4	12 1/2	39.7
6 Aug. "	0.43	18.6	1.00	21.13	37.5	3.10	33.7	17.12/-	28.4	6.15/6	18.5	139.9/-	53.2	40/6	55.5	32/6	48.5	8.7/-	23.1	138 1/4	161.6	12 1/2	38.9
13 " "	0.43	18.6	1.00	21.13	37.5	3.10	33.7	17.12/-	28.1	6.16/-	18.7	139.11/-	53.3	40/-	54.8	32/6	48.5	8.6/-	22.9	138/3	161.7	13 1/8	40.9
20 " "	0.43	18.6	1.00	21.13	37.5	3.50	38.1	16.18/6	27.3	6.12/6	18.2	139.7/6	53.2	40/-	54.8	32/6	48.5	8.8/-	23.2	138/3	161.7	13 1/8	41.1

26 Sept. 1932 79 K.G. La Plata; van 26 Sept. 1932 tot 5 Febr. 1934 Manitoba No. 2 3) Tot Jan. 1928 Western; vanaf Jan. 1928 tot 16 Dec. 1929 American No. 2, van Jan. 1928 Matting; van Jan. 1928 tot 9 Febr. 1931 American No. 2, van 9 Febr. 1931 tot 23 Mei 1932 64 1/2 K.G. Zuid-Russische. Van 23 Mei—19 Sept. 1932 No. 2, van 1932 No. 3. 4) Wegens Bank Holiday op 6 Aug. zijn de Londensche noteeringen van 3 Aug. genomen. 5) 4; 6) 10; 7) 18; 8) 2; 9) 12; 10) 2; 11) 9; 12) 16; 13) 3; 14) 17 Aug.

BOUWMATERIALEN										KOLONIALE PRODUCTEN												
VURENHOUT basis 7" f.o.b. Zweden/Finland per standaard van 4.672 M ³ .		STEENEN				CACAO G.F. Accra per 50 K.G. c.i.f. Nederland		COPRA Ned.-Ind. f.m.s. per 100 K.G. Amsterdam		KOFFIE Robusta Locoprijzen Rotterdam per 1/2 K.G.		RUBBER 1) Standaard 2) Smoked Sheets loco Londen per lb.		SUIKER Witte kristal- suiker loco R'dam/A'dam per 100 K.G.		THEE Aff. N.-I. theev. A'dam gem. pr. Java- en Sumatrathee p. 1/2 K.G.		INDEXCIJFER				
f	%	f	%	f	%	sh.	%	f	%	cts.	%	Sh.	%	f.	%	cts.	%	f	%	Grond- stoffen	Kolo- niale producten	
1925	159.75	100	15.50	100.0	19.00	100.0	42/6	100.0	35.87	100.0	61.375	100.0	2/11.625	100.0	18.75	100.0	84.5	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1926	153.50	96.1	15.75	101.6	19.50	102.6	49/-	115.3	34.00	94.8	55.375	90.2	2/-	67.4	17.50	93.3	94.25	111.5	96.0	96.0	102.6	
1927	160.50	100.5	14.50	93.5	18.50	97.4	68/-	160.0	32.62	90.9	46.875	76.4	1/6.375	51.6	10.20	82.75	82.75	82.75	82.75	82.75	82.75	
1928	151.50	94.8	12.00	77.4	18.50	97.4	57/3	134.9	31.87	88.9	49.625	80.9	-10.75	30.2	15.85	84.5	75.25	89.1	84.8	84.8	97.4	
1929	146.00	91.4	14.00	90.3	21.25	111.8	45/10	107.9	27.37	76.3	50.75	82.7	-10.25	28.8	13.00</							

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	4 Aug. 1934	11 Aug. 1934	14/18 Aug. '34	18 Aug. 1934
Alexandrië...	Piast. p. £	97 1/2	97 1/2	97 3/8	97 3/8
Athene	Dr. p. £	525	525	523	525
Bangkok...	Sh. p. tical	1/10 1/8	1/10 1/8	1/10 1/8	1/10 1/8
Budapest ..	Pen. p. £	17	17	17	17
Buenos Aires ¹	d. p. \$	27 15/16	30 1/16	28 3/4	30 3/4
Calcutta	Sh. p. rup.	1/6 1/16	1/6 1/16	1/6 1/32	1/6 3/32
Constantin ..	Piast. p. £	620	620	620	620
Hongkong ..	Sh. p. \$	1/6 1/16	1/6 3/8	1/6	1/6 3/8
Kobe	Sh. p. yen	1/2 3/4	1/2 3/4	1/2 3/16	1/2 3/16
Lissabon	Escu. p. £	110 1/8	110 1/8	109 3/4	110 3/8
Mexico	\$ per £	18	18	17 3/4	18 3/4
Montevideo ²	d. per £	19 1/2	19 1/2	18 3/4	20
Montreal ..	\$ per £	4.95 1/2	4.96 1/8	4.95 3/8	4.97 1/2
Rio de Janeiro ³	d. per Mil.	3 3/16	3 3/16	3 1/16	3 3/16
Shanghai ..	Sh. p. tael	1/4 1/2	1/4 1/16	1/4 1/8	1/4 1/8
Singapore ..	id. p. \$	2/4 1/8	2/4 5/32	2/4 1/16	2/4 3/4
Valparaiso ⁴	\$ per £	—	—	—	—
Warschau ..	Zl. p. £	26 3/16	26 3/8	26 3/8	26 3/8

¹) Officiële notering 36 1/2 laten. ²) Id. vanaf 4 Aug. 38 3/4.
³) Id. 4/4. ⁴) 90 dg.

ZILVERPRIJS

Londen ¹)	N.York ²)
14 Aug. 1934..	21 5/8
15 " 1934..	21 1/4
16 " 1934..	21 5/8
17 " 1934..	21 9/16
18 " 1934..	21 1/4
20 " 1934..	21 5/8
21 Aug. 1933..	17 13/16
27 Juli 1914..	24 11/16

GOUDPRIJS³)

Londen
14 Aug. 1934....
15 " 1934....
16 " 1934....
17 " 1934....
18 " 1934....
20 " 1934....
21 Aug. 1933....
27 Juli 1914....

¹) in pence p. oz. stand. ²) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. ³) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 's RIJKS KAS

Vorderingen.	7 Aug. 1934	15 Aug. 1934
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank.....	f 32.565.025,50	f 35.834.918,86
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	" 19.375,97	" 142.924,04
Voorsch. op ult. Juli (resp. Juni) 1934 aan de gem. verstrekt op aan haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en dergem. fondsbel., alsmede op de belastingen en op de vermogensbelasting	" 5.787.230,50	—
Voorschotten aan Ned.-Indië.....	" 273.378.305,07	" 275.361.779,72
Id. aan Suriname.....	" 12.387.471,89	" 12.391.024,33
Id. aan Curaçao.....	" 2.373.547,07	" 2.304.163,97
Kasvord. weg. credietverst. a.h. buitenl. Daggeldleeningen tegen onderpand ..	" 111.860.027,05	" 112.873.438,63
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen Vord. op het Alg. Burg. Pensioenfonds ¹)	" 5.000.000,—	" 4.000.000,—
Vord. op andere Staatsbedrijven ¹)....	" 29.145.426,23	" 31.697.828,27
Verstr. f. laste der Rijksbeogr. kasgeldleeningen aan gemeenten (saldo)....	" 19.460.216,25	" 17.845.224,95
	" 46.618.432,15	" 45.608.432,15
Verplichtingen.		
Voorschot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrool verstrekt	—	—
Schatkistbiljetten in omloop.....	f 453.730.000,—	f 453.614.000,—
Schatkistpromessen in omloop.....	" 97.570.000,—	" 97.570.000,—
Zilverbons in omloop.....	" 1.326.312,—	" 1.323.913,50
Schuld op ult. Juli (resp. Juni) 1934 aan de gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondbel. e. d. gem. fondsbel. alsmede op die bel. en op de verm. bel.	—	236.680,39
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenfonds ¹)	" 31.765.117,62	" 14.613.035,39
Id. a. h. Staatsbedr. der P.T. en T. ¹) ..	" 107.973.665,67	" 119.664.465,74
Id. aan andere Staatsbedrijven ¹)....	" 61.869,63	" 61.869,63
Id. aan diverse instellingen ¹)....	" 41.549.666,65	" 46.476.920,29

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

	11 Aug. 1934	18 Aug. 1934
Vorderingen:		
Saldo Javasche Bank.....	f 2.458.000,—	—
Betaalmiddelen in 's Lands kas.....	—	—
waaronder Muntbiljetten.....	—	—
Verplichtingen:		
Voorschot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell.	" 275.213.000,—	f 268.318.000,—
Schatkistpromessen	" 1.750.000,—	" 1.750.000,—
Schatkistbiljetten	" 11.370.000,—	" 11.370.000,—
Muntbiljetten in omloop	—	—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds.....	" 1.746.000,—	" 1.746.000,—
Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank.....	" 1.686.000,—	" 1.392.000,—
Voorschot van de Javasche Bank.....	—	" 2.712.000,—

SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opschb. schulden	Discont.	Div. reke-ningen ¹)
21 Juli 1934..	715	1.041	588	578	1.682
14 " 1934..	715	1.090	414	572	1.692
7 " 1934..	692	1.098	443	580	1.705
30 Juni 1934..	724	1.203	424	583	1.710
23 " 1934..	709	971	449	582	1.681
5 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

¹) Sluftp. der activa.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 20 Augustus 1934.

Activa.		
Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	Hfdbk. f 22.745.596,24 Bijbnk. " 137.097,62 Ag.sch. " 3.500.251,13	f 26.382.944,99
Papier o. h. Buitenl. in disconto	Idem eigen portef. f 1.360.725,—	" —
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	" —	" 1.360.725,—
Beleeningen	Hfdbk. f 100.045.837,34 ¹) incl. vrsch. Bijbnk. " 4.456.130,— in rek.-ert. Ag.sch. " 39.706.724,93 op onderp. f 144.208.692,27	" —
Op Effecten	f 138.909.332,16 ¹)	" —
Op Goederen en Spec.	f 5.299.360,11	" 144.208.692,27 ¹)
Voorschotten a. h. Rijk	" —	" —
Munt, Goud	f 102.174.055,—	" —
Muntmat., Goud ..	f 761.222.099,45	" —
Munt, Zilver, enz.	f 863.396.154,45	" —
Muntmat., Zilver..	f 23.560.418,41	" 886.956.572,86 ²)
Belegging 1/8 kapitaal, reserves en pensioenfonds	" —	" 36.831.469,62
Gebouwen en Meub. der Bank	" —	" 4.970.000,—
Diverse rekeningen	" —	" 3.917.452,90
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/'32, S. No. 221)	" —	" 16.996.491,37
		f 1.121.624.349,01

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	f 3.807.914,92
Bijzondere reserve	" 5.000.000,—
Pensioenfonds	" 9.263.696,14
Bankbiljetten in omloop.....	" 889.874.430,—
Bankassigatiën in omloop	" 31.712,66
Rek.-Cour. { Het Rijk f 44.205.973,27 saldo's: { Anderen " 147.548.445,93	" 191.754.419,20
Diverse rekeningen	" 1.892.176,09
	f 1.121.624.349,01

Beschikbaar metaalsaldo .....

Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is .....

¹) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) .....

²) Waarvan in het buitenland .....

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opschb. schulden	Beschikk. Metaal-saldo	Dek-kings perc.
	Munt	Muntmat.				
20 Aug. '34	102174	761.222	889.874	191.786	454.106	82
13 " '34	102174	761.222	893.364	189.483	453.508	82
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse reke-ningen ¹)
20 Aug. 1934	26.383	—	144.209	1.361	3.917
13 " 1934	26.780	—	145.071	1.361	3.846
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

¹) Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opschb. schulden	Beschikk. metaal-saldo
18 Aug. '34 ¹)	140.970	—	184.410	30.890	54.850
11 " '34 ²)	141.060	—	187.000	32.620	53.212
21 Juli 1934	113.476	27.057	185.060	32.993	53.312
14 " 1934	113.475	27.579	189.000	27.938	54.279
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels. buiten N.-Ind. betaalb.	Dis-conto's	Belee-ningen	Diverse reke-ningen ¹)	Dek-kings-percentage
18 Aug. '34 ¹)	1.140	75.210	—	9.400	65
11 " '34 ²)	940	75.950	—	13.060	64
21 Juli 1934	1.282	9.858	53.067	11.834	64
14 " 1934	991	9.921	55.068	9.902	65
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

¹) Sluftp. activa. ²) Cijfers telegrafisch ontvangen.